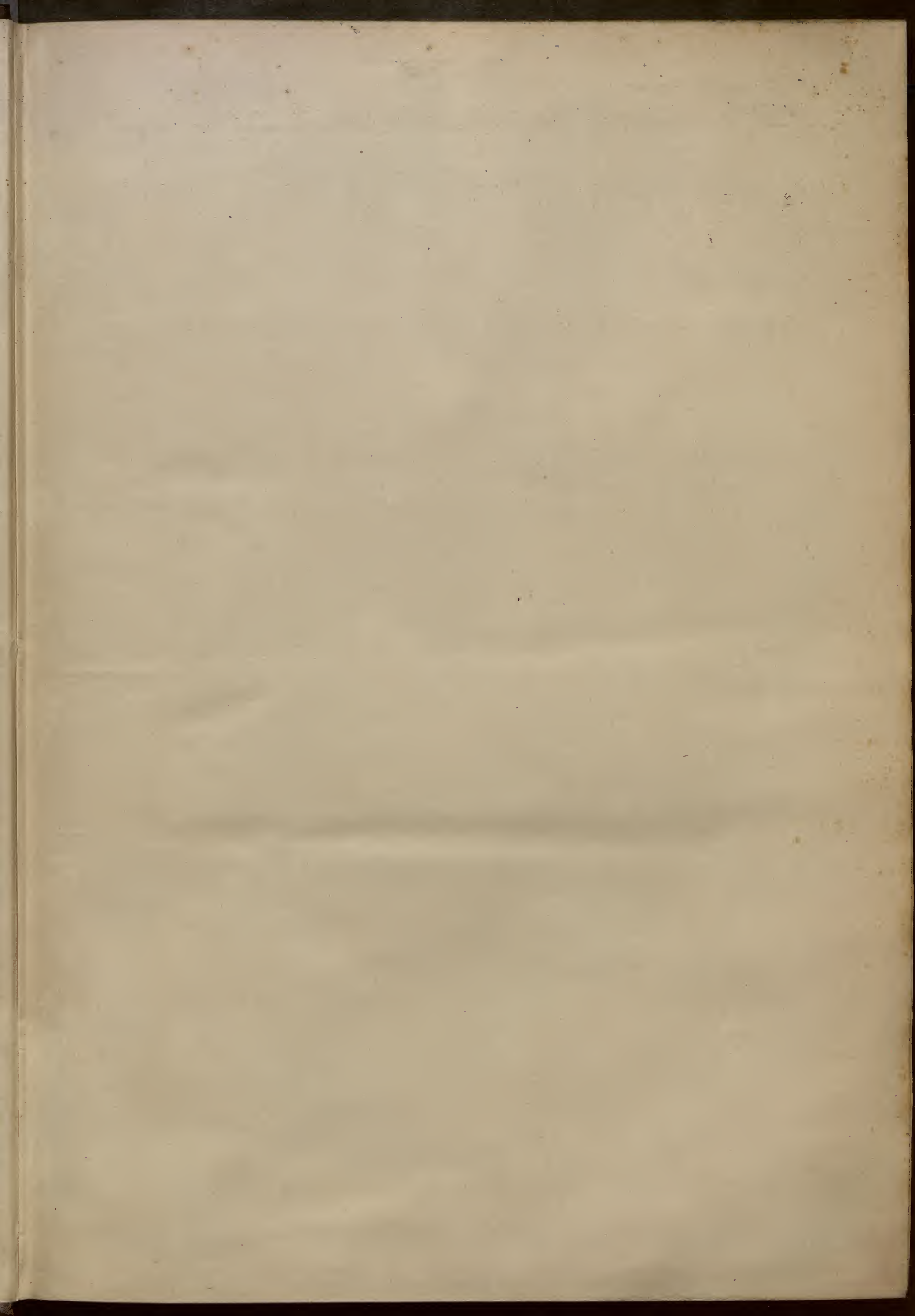

340

6 I. 3

ԱՄԵՐԻԿԱ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԲ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5, 1899

ԹԻԻ 1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչու Միտ Զորութիւն Աւետարանի Խոստումը:	Երեւ
Երեւոյն	1
Դէպի Երկինք	1
«Ահա Ամէն Բաները Նոր Կ'ընեն»	1
Կրօնք Եւ Գիտութիւն	2
Մեր Եկեղեցիներուն Հոգևոր Վիճակը	3
Մարդակերներ Եւ Մարդակերութիւն	4
Այլատեաց Անասուններ	5
Որբաստից Հայ Աւետ. Եկեղեցւոյ Գրադարանը	5
«Պէտք Պիտի Զունենամ»	6
Մոկաց Մէկ Տարեկան Որբանոցը	6
Աղբեր	6
Հանդէս Քաղաքական	7
Գրամական	8

ԱՒԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն հինգշաբթի օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ 1 մեծիտիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4 մեծիտիյէ. Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է: Մէկ քերթի գինն է 30 փարա: Խմբագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղուիլ առ Տր. Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, իսկ բաժանորդագրութեան վերաբերեալներն՝ առ Տր. Զ. Բ. ԿՐԻՆ, Ամերիկայի խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միտնոստաց Ընկերութեան Կողմանէ,
Զ. Բ. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏԵՐՔԵՆ-ՄԱՐԲԻՐ

ԻՆՉՈՒ ՄԻՏ ԶՐԴՈՒԹԻՐ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ ԽՈՍՏՈՒՍՆԵՐՈՒՆ

Ամերիկեան կրօնաթերթ մը, պատասխանելով ոչ-կրօնական օրաթերթի մը խմբագրին սա հարցման թէ ինչու մարդոց մեծ բազմութիւններ չեն օգտուիր երջանկութիւն և յաւիտենական կեանք ստանալու ըստ երեւութիւն դիւրին մեթոտէն զոր փրկիչը կ'ընծայէ, կ'ընէ: «Պա պարզ պատճառով որ այդ մեթոտն հրապոյր չունի անոնց համար: Անոնք չեն հաւատար թէ երանելի է հոգւով աղքատ ըլլալ, հեզ ըլլալ, ողորմած ըլլալ, սրտով մարտը ըլլալ: Անոնց երանութիւնները — երանութիւնները ուրոնց կը հաւատան իրականապէս — տարբեր տեսակէ են: Զոր օրինակ. երանի բարձրամիտներուն, ինչու որ անոնցն է երկնից թագաւորութիւնը: Երանի խղճներուն, ինչու որ անոնք պիտի գրաւեն երկիրը: Երանի անոնց որ անթի ու ծարաւի են հարստութեան, ինչու որ անոնք պիտի կշտանան: Երանի հալարտներուն, ինչու որ անոնք պիտի ընեն

իրենց ուղածը: Երանի զուարճասէրներուն, ինչու որ անոնք լաւ ժամանակ պիտի անցնեն: Յիսուս ֆրիստուսի հաւատալն է անոնց գաղափարականներն յեղաշրջել, քիչ կարեւորութիւն տալ վիճակներու և շատ նկարագրի, ապա աւելի երանելի համարիլ քան առնելը, ծառայել քան ծառայութիւն ընդունիլ, ըլլալ քան ունենալ, զԱստուած տեսնել քան աշխարհին տիրանալ: Շատ պարզ է այս, բայց դիւրին չէ: Մարդոց մեծ բազմութիւններ չեն օգտուիր ֆրիստուսի խոստումներէն, վասն զի իրականապէս կարեւորութիւն չեն տար ֆրիստուսի խոստումներուն: Կ'ուզեն աւելի երջանիկ ըլլալ, բայց մասնաւոր փափաք չունին բարի ըլլալու:»

ԴԵՊ. ԵՐԿՐԻՆ

Զուրկերից մէջ ուղեւորողը չօգտուածով դէպի ժընէվ երթալու պահուն հսկայ լեռան մը ստորոտէն կ'անցնի: Լեռան կատարը հազարաւոր ոտք բարձր է լերկ և անհամբոյր, և իր վրայ ունի քարաշէն վանքի մը աւերակները: Երաշարժ ամպերու մէջ գրեթէ թաղուած: Կ'ըսուի թէ այդ օղային բարձրութենէն կարելի է տեսնել Զուրկերից լիճերուն մեծ մասը, Մոն Պլանը, Վալէի Ալպեանները և Պէռնեան Բարձրագոյն առ: Հին վանքը երթալ ուղողը մագլցելու է ժայռին գրեթէ ուղղահայեաց երեսին վրայ փորուած աստիճաններէն, որոնց վրայ առասպել մը կը պատմուի:

Զ դարուն մէջ բարեպաշտ ծերունի մը, կ'ըսուի, հովտին մէկ տնակին մէջ դաս կու տար քանի մը մանչերու: Տնակը մոթ էր պատուհան չունենալով, և խոնաւ էր ցեխով և գարշահոտ ջրով լեցուն ճահիճի մը մէջ գտնուելով: Հովտին օդն այնչափ թունաւոր և լճակներու ջրերն այնչափ կայուն էին որ տեղացիները «կրեանութիւն» կոչուած տեղակ մը ապշութիւն ժառանգած էին սերունդներով: Բարի եկեղեցականը ուրոշեց ազատել տղաքը զորոնք կը կրթէր և կը սիրէր: Բոլոր իր հանգստեան ժամերը նուիրեց լեռան կողին վրայ այդ

աստիճանները փորելու գործին: Շատ յամր գործ էր այս և մարդիկ կը ծաղրէին անոր ջանքերը: Այն տղաքն իսկ որոնց համար կ'աշխատէր կը խնդային մարդուն վրայ: Բայց ան յարատեւեց: Տարիներով աշխատելէ ետեւ հասաւ լեռան գագաթը և հսն չինեց տնակ մը, ուր առանձնացաւ իր աշակերտներուն հետ, աշխարհէն վեր ապրելով: Ինչպէս կ'ըսեն գիւղացիները, «առանձին» Աստուծոյ աչքին առջեւ:»

Շէնքն հիմա աւերակ է: Բայց այս պատմութիւնն իր օգտակար նշանակութիւնն ունի: Կեանքը կրնայ ստորին և ցեխոտ ըլլալ մեղի համար, բայց միշտ հնար է սանդուխ մը շինել, եւ անով բարձրանալ դէպի մաքուր, առողջարար օդը և լոյսը: Աղին խօսք մը խօսիլ, պարկեշտ, արիական գործ մը կատարել, լռին աղօթք մը մատուցանել, սրտագին և անշահախնդրական սէր մը ցուցնել, դիւրին բաներ են որ կրնան ամէն օր ըլլալ առանց մեծ ճիգի: Եւ ասոնք աստիճաններ են այն սանդուխին, որով կրնանք, եթէ ուզենք, վեր ելլել և հասնիլ երջանկութեան և Աստուծոյ:

«ԱՀԱ ԱՄԵՆ ԲԱՆԵՐԸ ՆՈՐ Կ'ԸՆԵՍ» [Խմբագրական]

Անգամ մը եւս նոր տարւոյ մը սեռէն կ'անցնինք, անգամ մը եւս կը փոխենք մեր թուականը: Այս վերջին տարին է որ կը գրենք 18 — թուանշաններով սկսող տարեթիւ մը, քանզի թէեւ ժ.թ դարը չվերջանար մինչեւ որ հասնինք Դեկտ. 31, 1900, տարին մը առաջ տեղի կ'ունենայ տարեթիւին սկզբնական թուանշաններուն փոփոխումը: Բովանդակ բրիտանաց աշխարհի մէջ չկայ թերեւս մարդ մը որ յիշէ թէ գրած է ուրիշ թուանշաններով թուական մը, վասն զի մեր մէջ մնացած սակաւաթիւ հաւելարամեաները պղտիկ տղաք էին երբ ներկայ դարս սկսաւ:

Սակայն թէեւ 1799-ի այր եւ կին մարդիկ այնչափ ասեմէ ի վեր մեռած են որ գրեթէ մոռցուած են, եւ թէեւ այն ժամանակի մանչերն ու աղջիկներն այլեւս մեր քով չեն, Աստուած նոր սերունդներ հանած է անոնց տեղերը գրաւելու համար: Մարդկային ազգը մեծցած եւ աւելի խոշոր ընտանիք մը եղած է, քանզի աշխարհ հիմա աւելի բազմամարդ է:

քան զոր էր դար մը առաջ : Մարդոց դիւրակեցութեան եւ խելացութեան միջին չափն ալ աւելցած է , ոչ ամէն քաղաքի եւ գիւղի մէջ , այլ մարդկային ազգն իր ամբողջութեամբ նկատելով : Եւ նոր սերունդները բոլոր իրենց նախորդներն անցած են Բնութեան թաքուն ոյժերն երեւան հանելու եւ օգտակար գիւտեր բազմապատկելու մասին : Հին բաներն անցան — հին բարեկամներ , հին վիճակներ եւ հին շրջափայտեր — եւ կը զգանք անոնց բացակայութիւնը : Եւ սակայն աշխարհը թափուր կամ անապատ չթողուցին , վասն զի նոր բաներ ելան որոնք կը լեցնեն անոնց տեղերը եւ կ'աւելնան ալ :

Նոյն խորհուրդը կը տալաւ որով մեր վրայ , եթէ մեր տեսութեան շրջանակն աւելի ամփոփենք : Մինչ նոր տարին կը թեւակոխենք , բուսական աշխարհի մեծ մասը մեռած կը թուի : Ամրան ծաղիկները թողած են : Ցորենի արտերն հնձուած են եւ միայն խողանները կը մնան : Անտառներուն մեծագոյն մասը մերկացած է իր տերեւներէն եւ ձմրան պաղ հովերը կը կոծեն մերկ ճիւղեր միայն : Այսու ամենայնիւ գիտենք թէ թաքուն զօրութիւն մը կայ որ , երբ ամառային արեւները վերադառնան , վերստին պիտի հագուենք տրտեղը խոտերով եւ ծառերը տերեւներով , եւ ամէն բան նոր պիտի ըլլայ : Այլ թաքուն զօրութիւնը կեանքի սկզբունքն է քնացած բայց ոչ մեռած : Ամենէն սքանչելի եւ ամենէն բարեբար զօրութիւնն է որու ապացոյցներն ունինք աշխարհի վրայ : Չենք կրնար բացատրել , չենք կրնար հասկնալ , չենք կրնար տեսնել զայն : Բայց , եթէ զայն հանենք աշխարհէն եւ բացարձակ ու տիեզերական իշխանութիւն տանք մահուան , անարժէք երկրագունդ մը թողած կ'ըլլանք : Եւ այս կեանքի սկզբունքին գործունէութեան շրջանակը շատ լայն է : Երբ անհատ ծառը կը փտի , կենսական սկզբունքը կը գտնէ իր յարմար նիւթերը եւ կը կազմէ ուրիշ տունկեր : Նոյնը կը պատահի երբ կենդանիներու մարմինները փտին : Մահուամբ եւ ապականութեամբ միանգամ հարուածուած նիւթի բուն մասնիկները նորէն կ'ապրին կենսատու այս զարմանալի զօրութեան շնորհիւ :

Եւ առ հասարակ կը տեսնենք թէ մեծագոյն զօրութիւններն անտես զօրութիւններն են : Մարդ մը կը դպչի ելեկտրական երկաթուղւոյ մը պարանին : Անմաս եւ նուրբ կտոր մը երկաթ կը թուի այն : Բայց հպումը անմիջական մահ կը պատճառէ , քանզի անարկու ուժով անտես զօրութիւն մը կ'անցնի մետաղեայ պարանէն : Կոյր Սամսոն իր մեծ ոյժով Դադոնի տաճարին սիւները կործանեց , բայց ինք չէր որ սպաննեց Փղշտացիներուն հազարաւորները : Ձգողութեան անտես զօրութիւնն էր որ մոլորեցնէր բարձր ման ատեն կործանեց տաճարը :

Այսչափ բան գիտենք գիտողութեամբ եւ բանականութեամբ : Բայց քրիստոնէական հաւատքը մեզի կը սորվեցնէ նաեւ ճանչնալ անտեսանելի էակ մը : Աստուած է որ ամէն բան նոր կ'ընէ : Կենսական սկզբունքը , ելեկտրականութիւնը եւ ձգողութիւնը անոր գործելու մեթոտներն են միայն : Ընդհանուր հրամանատարն յաճախ կը մնայ յետակողմը եւ իր հրամանները կը զրկէ ճակատամարտի զաշտին այս եւ այն կողմը : Նոյնպէս Աստուած կը մնայ քողին ետեւը , որ այս կեանքին մէջ բնաւ վեր չառնուիր : Բայց անոր հրամանով է որ սերունդ սերունդի կը յաջորդէ եւ երկրի երեսը չարունակ կը նորոգուի : Մարդուն զգացումներուն համար

մեծ տարբերութիւն կ'ընէ , երբ իմացական էակ մը դնէ անշունչ զօրութիւններուն ետեւ : Հին Յոյները կը ներկայացնէին զԱրամազդ շանթերի ձեռնին : Հաւատքի մարդը կը հաւատայ թէ կեանք , ձգողութիւն , լոյս եւ Բնութեան բոլոր զօրութիւններն սննուն եւ սիրալիր Աստուծոյ մը ձեռքին մէջ են , որ կը սփռէ զանոնք իր ժողովրդին օգտին համար : Չրսեր Ան , « ամէն բաները նոր պիտի ըլլան » , այլ « ամէն բաները նոր կ'ընեն » : Ընդհանրապէս է անձամբ :

Անտեսանելի աշխարհին մէջ ալ ան է մեծ Նորոգողը : Ան կու տայ անհատին նոր սիրտ . « Զեղի նոր սիրտ պիտի գտնես » : Նոր զգացումներու , նոր փափաքներու եւ նոր նպատակներու տուիչը Աստուած է , եւ կու տայ մեր աղօթքներուն պատասխանելու եւ մեր ջանքերն օրհնելու պահուն : Նոր եւ աւելի մաքուր , աւելի աղնիւ , աւելի օգտակար եւ աւելի Քրիստոսանման ըլլալու փափաքը նոր տարւոյ առթիւ շատ ճանաւոր եւ վայելուչ է : Եւ այդ փափաքին իրագործումն հնարաւոր է , քանզի մարդոց սիրտերուն մէջ գործող Աստուծային զօրութիւն մը կայ նոյնչափ ճշմարտիւ որչափ կայ Բնութեան մէջ գործող կենսական զօրութիւն մը :

Եւ Աստուծոյ կ'աւելնալինք մենք նոր կեանք : Կը տեսնենք որ սերունդ սերունդի կը յաջորդէ եւ մահը զօրութիւն չունի մարդկային ազգը կտրելու , ջնջելու : Բայց այս բաւական չէ մեզի համար : Ինչ պիտի ըլլանք մենք անհատապէս : « Թէ որ մարդը մեռնի , պիտի կենդանանայ արդեօք » , կը հարցնէ Յոգ : Միայն բնական ոյժերուն նայելով կ'ըսենք Ոչ : Բայց Քրիստոս « Ի լոյս հանեց կեանքը ու անմահութիւնը » : Մեռնելէ ետեւ նոր կեանք մը պիտի ունենանք , վասն զի « Աստուծոյ պարգեւը յաւիտեանական կեանք » է : Աստուծային զօրութիւնը պիտի վերադարձնէ մեզի անձնական գիտակից գոյութեան անդին բարիքը :

Եւ Աստուած պիտի ընէ « նոր երկինք մը ու նոր երկիր մը » : Ասոր վրայ կը խօսի անոր է « Այլա եւ Օմէղա՝ Սկիզբը ու Վերջը » Յայտ . ԻՍ . զիսուն մէջ , որմէ առնուած է մեր յօդուածին խորագիրը : Պիտի ըլլայ աշխարհ մը (համար 4) , ուրկէ անցած պիտի ըլլան « առջի բաները » որոնց մէջ են նաեւ արցունքներ , մահ , սուգ , աղաղակ եւ ցաւ : աշխարհ մը՝ ուր « արդարութիւն կը բնակի » (Բ . Պետ . Գ . 13) : Պիտի ըլլայ կատարեալ աշխարհ մը , որու կը վերաբերին կատարեալ սրբութիւն , կատարեալ սէր եւ կատարեալ երջանկութիւն եւ ասոնք անվերջ պիտի ըլլան : Ինչպէս գիտենք զայս : Վասն զի այդ է վախճանը որու համար կը գործէ տիեզերքի մեծ անտեսանելի Ձօրութիւնը , այդ է արդիւնքը այն փառաւոր անտեսանելի էակէն խոստացուած , որ ամէն բան կ'ընէ իր կամքին խորհուրդներուն համեմատ : Մինչ նոր տարին կը մտնենք միաթարուինք այդ խոստման վրայ մտածելով :

ԿՐԾՆՔ ԵՒ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ
(Փր . ֆ . Յէր . Բայն , Օղբեր Գ . 16)

Մականական , այսինքն մասնաւորէն ընդհանուրին տանող , գիտութիւններէն ոչ մին կ'առաջնորդէ մարդը բացարձակապէս դրական եղբայրացութիւններու : Բոլոր գիտունները « հաւատքով » կը քայլեն եւ « չէ թէ երեւութով » : Քրիստոնէութիւնն հիմնուած է նոյնչափ գիտական հիմի վրայ որչափ աստղագիտութիւնը , երկրաբանութիւնը , կենսաբանութիւնը , եւ շատ աւելի ամուր հիմի

վրայ քան մարդաբանութիւնը եւ տնտեսագիտութիւնը : Ծշմարիտ կրօնական հաւատքը հիմնուած է բաւական ապացոյցի վրայ : Քրիստոնէական հաւատքն հիմնուած է ամէն ուրիշ գիտութիւնէ հանուած ապացոյցի վրայ : Արդարեւ տիեզերական գիտութիւնն է ան : Քրիստոնէութեան վարդապետութիւններուն վերաբերեալ հաւատքն իր մէջ կը միացնէ գիտական գնահատան հետախուզութիւններով անկախօրէն ստացուած եզրակացութիւններ : Արդի գիտութիւնը ոչ միայն թշնամի չէ քրիստոնէական հաւատքի , այլ անոր դրական դաշնակից կը հանդիսանայ բազում նկատումներով : Ուստի ներելի է քրիստոնէական հաւատքի դէմ յիշել գիտական ոչ միայն առարկութիւններ , որոնց մեծ մասը սխալ դադարաւորներու վրայ հիմնուած են , այլ եւ անոր նպատակող գիտական վկայութիւններ :

1. Բնագիտութիւնն ուղղակի կ'առաջնորդէ մեզ անձնաւոր Արարչի մը վարդապետութեան : Չկայ աւելի յայտնի բան մը քան սա թէ նիւթական տիեզերքը , որպէս կը ճանչնանք զայն , սկիզբ մը ունեցած է անվրէպ : Գանդի մեքենական սարուած է , եւ ամէն մեքենականութեան ոյժը սպառման ընթացքի մէջ է : Ամէն ժամացոյց բանելով կը մաշի հետզհետէ : սկիզբէն ալ լարուելու համար մէկն ունեցաւ անվրէպ : Նմանապէս արեգակնային ամբողջ զօրութիւնն հետզհետէ կը մաշի : Արեւուն ջերմութիւնն հետզհետէ կը նուազի , եւ քնադէտը գիտէ թէ ջերմութեան սկզբնական քանակութիւնը սահմանաւոր է : Յաւիտեանական չէ այն զօրութիւնը , այլ սկիզբ մը ունեցած է : Դարուս ամենէն մեծ քնադէտները , Լորտ Քէլվին եւ հանգուցեալ Քլարք Մաքսուէլ , ընդհանուր վերջնաբանաբար կ'ըսեն « Երբ քան թէ նիւթական զօրութիւններուն քննութեամբ զտնուած է թէ անոնց ամէնն ալ Աստուծոյ մը պէտք ունին գործելու համար : Այսպէս վկայ եղան Մանդոց գիրքին առաջին խօսքին , « Սկիզբէն Աստուած երկինքն ու երկիրը ստեղծեց » :

2. Աստուած կը թաղաւորէ տիեզերքին մէջ : Ըստ Սուրբ Գրոց , ամէն բան նպատակ մը ունի : Առանց Արարչին գիտութեան՝ ճնշողութիւն մը գետինը չիցնար , եւ մեր գիտուն վրայ չկայ մաղ մը զոր համար չէ ան : Այս արդարեւ գիտութեան միջոցաւ չկրնար բացարձակապէս ապացուցուիլ , բայց չկրնար ալ հերքուիլ , եւ այն եղբայրացութիւնն է դէպ ուր կը դիմէ բովանդակ գիտութիւնը : Տիեզերքին մէջ անկախ բան չկայ : տիեզերքն համերաշխութիւն է համակ : Տարուհեակալութիւնը չուրանար նպատակի գոյութիւնը , այլ միայն տեսութիւն մը կը ներկայացնէ նկատմամբ այն կերպին որով նպատակներն իրագործուեցան : Բնական ընտրութեան միջոցաւ տեսակներու ծագման գիտական տեսութիւնը կ'ընդլայնէ մանաւանդ քան կը ներգրծնէ մեր գաղափարը անօրինող այն Ոյժին վրայ , որ այս սքանչելի հնարաւորութիւններն իրականացուց Բնութեան ծոցին մէջ :

3. Սկզբնական մեղաց վարդապետութիւնը զոր կը քարոզէ եկեղեցին՝ վերահաստատուեցաւ ժողովրդականութեան Տարուհեակալ վարդապետութեամբ : Պետք է զիտել թէ սկզբնական մեղաց եկեղեցական վարդապետութիւնն ուղղակի չհռչակեալ յանցանքի դատարար : « Իրական » մեղքի հետ անուղղակի կերպով միայն կցուած է « սկզբնական » իրեւ առիթ եւ ոչ իրեւ պատճառ : Տր . Հաճ կ'ըսէ թէ « քարոյական ստորնութիւն չկայ »

սկզբնական մեղքին մէջ, եւ թէ մարդու խղճի խալթ տուող բան մը չէ ան :

4. Քաւութեան վարդապետութիւնը ճշտապէս կը հաստատուի կենսաբանական գիտութեան անուամբ անհամար օրինակներով : Հանգուցեալ Փրոֆ. Տրամբնտ գեղեցկապէս ցոյց տուաւ զայս՝ Տարուինական վարդապետութեան պակաս տարրը ներմուծելուն առթիւ : Մեզի շինող մեղուն ինքզինք կը փճացնէ մեղուի գաղթականութիւնը փրկելու ձեռնարկին մէջ : Մայրութեան ամենէն մեծ պարտքը եւ գործն է զաւակներու գոյութիւնը եւ երջանկութիւնն հոգալ : Բնութիւնը լեցուն է դարմանական ոյժերով, որոնց ուսումնասիրութիւնը դրական մղում կու տայ մարդու հաւատքին՝ դարմանական այն աւելի խորին գրութեան վրայ որ կը հռչակուի Քրիստոսի աւետարանով :

5. Աստուածաշնչին պատմական յայտարարութիւններէն շատեր որոնց առաջ դժուար էր հաւատալ՝ դիւրաւ հաւատալի եղան արդի գիտութեան շնորհիւ : (ա) Արեան եւ ջրի հոսումը Յիսուսի կողէն երբ խոցուեցաւ Հռոմայեցի զինուորին նիզակով՝ սովորական փորձառութեան այնչափ անծանօթ երեւոյթ մըն էր որ չէր կրնար հնարուած ըլլալ : Արդի գիտութիւնը ցոյց տուաւ թէ այդ կրնար բնականապէս պատահիլ սրտի պատառուածքի պահուն, որ կը պատճառի վերջին ծայր տագնապէ, որպիսի էր Յիսուսի տագնապը, կամ փաստակար հարուածէ մը որ կողերուն թաղանթին մէջ ջուր հաւաքել կու տայ շուտով : (բ) Կարմիր Ծովէն Իսրայելի որդեց անցքն ալ դիւրահաւատալի եղած է արդի հետազոտութեան շնորհիւ : Ելից գիրքին պատմութիւնն յատկապէս կը յիշատակէ ռաստիկ արեւելեան հովիւ մը իբրեւ միջոց որով ճամբայ բացուեցաւ Մովսէսի եւ անոր հետեւողներուն առջեւ : Արդ, կը տեսնուի թէ ի Սուէզ կայ ծանծաղ աւազակոյտ մը որ մէկ ափէն մինչեւ միւսը կ'երկարի, եւ արեւելեան սաստիկ հովի մը կրնար դիւրաւ մերկանալ իր ջրէն : Զօր. Թըրք. մինչ ի Սուէզ էր, ակամատես եղաւ ջուրերուն այնչափ ցածնալուն որ այդ արդիւնքը կրնար յառաջ գալ, եւ իր զինուորական գիտութեամբ կրցաւ հասկնալ թէ արշաւանքին աւանդէն բնական ծրագրերը պիտի բերէր Իսրայելի որդիները եւ Փարաոնի բանակը ճիշտ այն տեղերը ուր կը դնէ զանոնք սրբազան պատմիչը : (գ) Սողոմի եւ Գոմորի պատմութիւնը զարմանալի կերպով վաւերացաւ շնորհիւ այն նորագոյն ծանօթութիւններուն որ ձեռք բերուեցան թէ՛ Մեռեալ Ծովուն շրջակայից վրայ եւ թէ՛ Բնութեան այն ոյժերուն որ յայտնապէս գործած են այդ սահմաններուն մէջ : Յորդանանու հովտին եւ այժմու Մեռեալ Ծովու այն մասին, ուր հաստատուած էին Սողոմ եւ Գոմոր, խորութիւնը երկրաբանական ծանօթ ամենէն անազին եւ ընդարձակ վրիպումներէն մին է : Ուրիշ խօսքով, երկրի կեղեւին մէկ խոշոր պատառուածն է, ուր ժայռը հազարաւոր ոտք վար կ'երթայ մէկ կողմէն : Այնպիսի տեղ մ'է որ անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր երկրաշարժներու նշաւակ եղած է : Միանգամայն սպառնալիք եւ իւրի ընդարձակ կեդրոնատեղի մ'է : Աստուածաշնչին մէջ յիշուած հաւթի հորերն ասֆալթի մրուրներ (տորթու) են քարիւղի դոման գործողութեան մնացած : Երկրորդի աղիւսներն ասֆալթէ շինուած են : Երկրաշարժի միջոցաւ կազմ եւ քարիւղի աւազանի մը բացումը եւ հրդեհումը ճիշտ այն երեւոյթներն յառաջ

պիտի բերէին, որոնք պատահած են կ'ըսուի, եւ զորս Աբրահամ տեսած է, կ'ըսուի, տասնեւհինգ քսան մղոն հեռու Քերքոնի կատարներէն : Նկարագրութիւնն այնպիսի հանգամանք մը ունի որ չկրնար շինուած ըլլալ : Այդ գորութիւններն արդարեւ մթերուած էին Բնութեան ծոցին մէջ, Բայց անմիտ ժողովուրդ մը պատուհասելու եւ Աստուծոյ արդարութեան եւ ողորմութեան վրայ անոնց պատշաճ գաղափարներ տալու անմիջական նպատակն ի դուրս հանելու համար հարկ էր վարել եւ գործածել այն ոյժերն յարմար ժամանակին : Վարիչ այսպիսի ոյժ գոյութիւն չունի Բնութեան մէջ, այլ Բնութեանէն վեր :

Բայց ժամանակ չկայ այս թուումն աւելի յառաջ տանելու : Արդէն բաւական բան ըսուեցաւ ցոյցնելու համար թէ Աստուծո ծաշունչն սկսած է արդի գիտութեան հետազոտութիւններէն կարեւոր վկայութիւններ ընդունիլ ի նպաստ իր ճշմարտութեան կամ արժանահաւատութեան : Քրիստոնեայ հաւատացեալին հաւատքը կոյր հաւատք չէ, այլ լայն եւ ամուր հիմի վրայ հաստատուած հաւատք : Կրօնի վրայ գիտութեան ծախսող ազդեցութեան նկատմամբ շատերու երկիւղներն անկատար գիտութեան վրայ հիմնուած են :

ՄԵՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ ՀՈԳԵՒՈՐ ՎԻՃԱԿԸ

Մօտեւս Անհովիւ եկեղեցի եւ ժողովուրդ՝ վերնագրով Թուրքերէն Ա-Ե-Ք-Ե-ի մէջ հրատարակուած յօդուածները պատճառ եղած են ինձ մտածելու թէ արդէն միտքս զբաղեցնող եւ խորհուրդներս դրաւող այդօրինակ կարեւոր նիւթերը ինչպէս կարելի է գործնականի վերածել, Յիւրաւի, անհովիւ եկեղեցւոյ մը վիճակը ցաւալի է : Եւ եթէ կը գտնուին այնպիսի եկեղեցի մը եւ ժողովուրդ մը որ կրնան իրենց հոգեւոր պաշտօնեաներուն ծախքերը հոգալ, բայց իրենց սեփական հովիւը չունին, անոնց հովիւ չունենալուն պատճառը կ'ամ անհոգութիւնն է, կ'ամ անճարակութիւնը : Ըստ իս այսօրինակ պարագաներու մէջ բանաւոր չքմեղանք համարուելու չէ յարմար անձի մը չգոյութիւնը : Վասն զի եթէ վաճառք եւ սէր կենայ, շատ դժուար չէ յարմար հովիւ մը գտնել կամ պատրաստել : Ինչեւիցէ, այդ նիւթին վրայ յիշեալ յօդուածներուն հեղինակը շատ հաճելի ոճով խօսած է, եւ արժանի է ընթերցանութեան : Ուստի յիշեալ ինչիւրը զանց ընելով, մեր եկեղեցիներուն հոգեւոր վիճակին վրայ ակնարկ մը նետենք :

Ուրախաբար իրողութիւն մըն է թէ որպէս զի դարերէ ի վեր հոգեւորապէս անհոգ ապրող եւ տարիներ առաջ հայրապետներուն կանոններուն հետեւող մեր եկեղեցիներուն մէջ հարկաւոր բարեկարգութիւն մտցնելով մեր շուրջը հետեւողներուն եւս աւելի հոգեւոր կեանք եւ օրհնութիւն ըլլանք, շատ հեռուններէն առատասիրտ քրիստոնեայ եղբայրներ եկան եւ մեր մէջ շատ աշխատեցան եւ բազում ստակ ու ժամանակ վատնեցին : Անոնց ցոյցած սէրէն եւ ջանքերէն մեծապէս շնորհակալ ենք : Բայց ցաւալին սա է որ մենք ազդովն անոնց նպատակները եւ աշխատութիւնները լաւ չճանչնալով արժանաւոր աստիճանաւ կարող չեղանք օգտուիլ : Այսու ամենայնիւ, անտարակուսելի ճշմարտութիւն մըն է որ ուղղակի եւ անուղղակի անոնց մեր վրայ ըրած հոգեւոր ազդեցութիւնը քիչ եղած չէ : Այս ազդեցութիւնը այնքան քաջայայտ եւ ակնհայտ է որ ապացուցութեան

ձեռնարկել անհեթեթ բան պիտի ըլլար :

Այսօր Բողոքական եկեղեցիներուն գոյութիւնը, վարդապետութեան ուղղափառութիւնը եւ բաւական թուով վիճուած ուսուցիչներ, պատուելիներ եւ ուրիշ հոգեւոր պաշտօնեաներ ունենալը այս ըսուածը հաստատող կենդանի վկաներ են : Բայց ցաւալի կէտը սա է թէ ինչպէս որ իբրեւ ազգ ըստ արժանւոյն օգուտ չենք կրցած քաղել անոնց առատասիրտութեանէն, իբրեւ ուրոյն Աւետարանական ժողովուրդ կազմուելու մասին եւս արուած աշխատութիւններուն համեմատ օգուտ քաղած չենք :

Անոնք աղօթած եւ աշխատած են որպէս զի ճշմարտութեան կաթովը եւ Աւետարանին լոյսովը մեծնալով դէպի կատարելութիւն յառաջդիմենք օր ըստ օր : Ինձ այնպէս կը թուի թէ մեզմէ պահանջուած կատարելութեան աստիճանէն շատ մը ետ մնացած ենք : Արդեօք եթէ Պօղոս առաքեալ, որ Կորնթացւոց եկեղեցիին գրութեամբ քարոզեց, այսօր մեզի եւ մեր եկեղեցիներուն դէր, անոնց ուղղած յանդիմանութիւնը մեզի ալ պիտի չուղէր : Պիտի չըսէր, «Ձեզի կաթկերցողի եւ չէ թէ կերակուր, ինչու որ դեռ կարող չէք, վասն զի դեռ մարմնաւոր էք : Որովհետեւ տակաւին ձեր մէջը նախանձ ու հակառակութիւն եւ բաժանումներ կան, չէ որ մարմնաւոր էք ու մարդկօրէն կը քալէք» :

Քառասուն յիսուն տարիներու միջոցին մեր եկեղեցիներուն ըրած յառաջդիմութիւնն ու զարգացումը չտեսնելու չափ կոյր չեմ, բայց չեմ ուզեր ալ որ մեր հոգեւոր վիճակին վտանգի մէջ գտնուիլը չտեսնելու համար աչք խփելու աստիճան անհոգ եւ անզգայ ըլլամ : Եթեւ չեմ սխալիլ, անոնց մէջէն հազիւ 8 կամ 10 եկեղեցիներ դրսէն օգնութեան կարօտ չեն եւ իրենց բեմերն ու գալոցները կրնան պահել : Իսկ մնացածները ոչ իրենց գալոցները եւ ոչ բեմերը կրնան պահել : Եւ այնպիսի վիճակի մը մէջ կը գտնուին որ եթէ Պսոտ Ընկերութեան տուած օգնութիւնը դադրի, ակնհայտ է թէ պիտի չկրնան իրենց գոյութիւնը շարունակել իբրեւ եկեղեցի : Երանի թէ մեր այս գաղափարը եւ կարծիքը ոչ թէ մարդիկ այլ իրաց վիճակը սուտ հանէին :

Վերոյիշեալ 8 կամ 10 եկեղեցիները որոնք առ հասարակ մեծ քաղաքներու մէջ կը գտնուին, կը յուսանք թէ կանոնաւոր եւ դոհացուցիչ վիճակ ունին : Բայց միւսները, Աւետարանի տեսակէտէ նայելով, շատ ուղորմելի վիճակի մէջ կը գտնուին : Թէպէտ եթէ ոչ անոնց ամենուն՝ դէթ մեծ մասին մէջ քարոզիչներ եւ վարժապետներ կ'աշխատին, ըստ իս առժամանակեայ են անոնք, եւ ցորչափ իրերը այսպէս շարունակեն, առժամանակեայ պիտի ըլլան : Վասն զի անոնց թոշակներուն մեծ մասը օգնութեամբ կը մատակարարուի, եւ օգնութեան մինչեւ վերջը շարունակուած ոչ յուսալի է եւ ոչ փափաքելի :

Կ'ըսուի թէ մեր եկեղեցիներուն այս վիճակին «մէկ պատճառը աղքատութիւնն է» : Իրօք ալ ընական պատճառ մըն է այդ : Վասն զի շատ տեղեր, ամբողջ տարուան մէջ աշխատելու կարող անձինք բաւական գործ չեն ունենար, եւ տարուան այսինչ եղանակին մէջ գործ չգտնելուն հետեւանք յայտնի է թէ պիտի ըլլայ նեղութիւն եւ թշուառութիւն : Այսպիսի վիճակի մը շարունակութիւնը կրնանք մեր եկեղեցիներ

բուն մեծնալուն արդեւը համարիլ : Բայց չիտալ է ամէն բան աղքատութեան վերադրելով մեր անձերն արդարացիւ : Միթէ մեր ժողովրդին մէջ չեն տիրեր ուրիշ պատճառներ, որոնք աղքատութենէ հարկւրապատիկ աւելի սուղի կը նստին մեզի : Միթէ իրենք զիրենք հոգալու անկարող համարուած մեր 20, 23 եկեղեցիներուն եւ ժողովուրդներուն մէջ չեն գտնուիր 28, 40 եւ մինչեւ իսկ 60 տուն, որոնք եթէ պէտք եղածին չափ Աստուածասէր եւ ճշմարտասէր ըլլային, եւ Երուսաղէմը, այսինքն Քրիստոսը եւ անոր եկեղեցին, իրենց ամենէն մեծ ուրախութիւններէն աւելի մեծ համարէին, խնդիրը արդի վիճակէն բոլորովին տարբեր վիճակ մը պիտի ունենար : Եւ որի տի չփորձուէինք տարակուսիլ մեր Փրկչին հիմնած այս եկեղեցիներուն հրեշտակներուն մնացուն եւ շարունակ ըլլալուն վրայ :

Մեր Տէրոջ մեզ պարգեւած հոգեւոր շնորհքներուն դէմ մեր ընելիք ջանքը եւ զոհողութիւնը միթէ չափազանց են : Ինչ կ'ըսէք, ազնիւ ընթերցողներ, մեր եկեղեցիներուն մէջ տիրող անձա՛ ընթացքին պատճառը մարմնաւոր — ստացուածքի՞ — աղքատութիւնն է թէ հոգեւոր կեանքի աղքատութիւնը : Մինչ ամէն տարի մեր յոժար կամբով 130-1350 ոսկի կը ծախսենք ծխախոտի, օղիի եւ նման բաներու համար, որոնք ոչ միայն անհրաժեշտ պէտքեր չեն, այլ մանաւանդ կ'աւրեն կը փտեցնեն մեր մարմինները որ Հոգւոյն Սրբոյ տաճարներ ըլլալու կոչումն ունին, մեր այդ գումարին 30ը հոգեւոր եւ բարոյական կրթութեան համար տալէ խուսափումը որ պատճառաբանութեամբ կրնայ արդարանալ : Միթէ արդարութեան հակառակ է տարուան մէջ պարապ տեղը այսքան ստալ-ծախք ընելու իրաւունք ունեցող ժողովրդէ մը մտաւոր եւ բարոյական կրթութեան համար 30, 40 ոսկի պահանջել : Եւ եթէ մինչ բանն այսպէս է, այսինքն Աստուծոյ Տանը կանխելը իւր չունենալուն պատճառաւ կ'ազատանայ անոր յոյսը եւ հոն սրբազան պաշտամունքը դանց կ'անուրի, անոր տրուելիքն քանի մը անգամը զեղխութեան եւ զուարճութեան վատնելն ինչ վկայութիւն կու տայ մեզի համար :

Մենք որ Աւետարանական ժողովուրդ մըն ենք եւ ողջամիտ վարդապետութիւն կը դաւանինք, մեր Քրիստոսի յանձնուած ըլլալը յայտնելու համար Աստուծոյ ներկայութեան առջեւ ձեռք վերցնելով բարձրաձայն երգելուն նշանակութիւնը եւ կարեւորութիւնը ո՞ր կը մնայ : Ոչ, ոչ, հաւատացեալ եղբայրներ եւ քոյրեր, մենք այսպէս չսորվեցանք Քրիստոսը :

Համատուր, մեր ներկայ վիճակը շատ պայծառ կերպով կը ցուցնէ թէ առ հասարակ մարմնաւոր են մեր եկեղեցիները, եւ ըստ մեծի մասին մարմնաւորապէս կը քալեն : Մարմնաւոր ենք, վասն զի մեր մարմնաւոր հաճոյքները, մամոնան, ստակը եւ քսակը աւելի կը սիրենք քան Յիսուսը եւ անոր եկեղեցիներուն յաջողութիւնը եւ ընդարձակումը : Մինչ կը պարծինք թէ ամէն տեսակ մարդութենէ եւ պակսութենէ զերծ կրօնական վարդապետութիւններ ունինք, մեր այնքան եկեղեցւոյ անդամներուն Շարաթապա՛, Մորմոնական, Աշակերտք եւ այլ յարանուանութիւններու յարկը ինչպէս մեկնենք : Արդեօք անոնց մեր եկեղեցիին մէջ հերձուածներ եւ բաժանումներ հանելուն պատճառը եւ շարժառիթն ինչ է : Արդեօք հակակալով թէ իրենց ընդունած

վարդապետութիւնները զիրենք վրկութեան առաջնորդելու անպաւական են, դալու բարկութենէն վայրկեան մը առաջ ազատ ըլլալու համար կարող մը յարանուանութիւններու մեր եկեղեցիներուն մէջ մուտ գտնելուն հաւանեցան : Երանի՛ թէ անոնց այդպիսի դադարարները բարեւոք վախճանի մը յոսնդէին, եւ այն ատեն մեր խոտորեալ եղբայրները իրենց բոլոր զօրութիւնով պիտի աշխատէին որ Յիսուս Քրիստոսի Հոգին յայտնուի մարդկային սեռին մէջ : Եւ պիտի չհամարձակէին Քրիստոսի կազմած եկեղեցիներուն կործանմանը համար դորձածել այրի կանանց եւ անմեղ տղայոց լուծանքը, զորս Ամերիկայի եւ Եւրոպայի առաջատար եկեղեցիները ետանդով, սիրով եւ արցունքով հաւաքած են : Թէպէտ կենդանի հաւատը ունեցողներուն եւ ճշմարտութեան ճամբուն մէջ քաղցրներուն համար այսպիսի հերձուածներուն չառնութիւնը ոչ ազդեցութիւն եւ ոչ կարեւորութիւն ունի, բայց տկարներուն համար անտարակոյս պատճառ է դայթակղութեան : Երբ տկար եւ հոգեւոր բաներու վրայ քիչ տեղեկութիւն ունեցող եղբոր մը նկատմամբ խիստ ընթացք մը կը բռնուի որպէս զի նա իր գանց ըրած հոգեւոր պարտականութիւնները կատարէ, բայց առանց անոր սորվեցնելու վարդապետութեան պատուականութիւնը եւ էութիւնը, նա ուրիշ յարանուանութեան մը կը դիմէ, եւ ձեռք ժողովրդէն չեմ ընելով զատուելէ՝ երբեք չքաշուիր : Դժուարին չէ երեւակայել թէ այսպիսի նուազ զիրքով եւ շարժառիթներով կրօնափոխ եղող մը ինչ մեծ վնասներ կը հասցնէ եկեղեցիին որմէ կը գատուի, նաեւ բուն իսկ իր ընտանիքին եւ իր հոգեւոր կեանքին : (Շարունակելի)

ՄԱՐԴԱԿԵՐՆԵՐ ԵՒ ՄԱՐԴԱԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Պատճառ կայ հաւատալու թէ մարդկային միտ ուստով ժողովուրդներու ցեղերը, ուրիշ ունակութիւններու եւ սովորութիւններու վրայ չափելով, միշտ մարդկային սեռին ամենէն ստորին եւ անարգ դասակարգին չեն պատկանիր : Աւստրալիոյ մէջ, ուր խոշոր կենդանիներ սակաւագիւտ են, կան յետին աստիճան անարգ ընկիւններ որոնք ձկններ եւ բանջարեղէններ կ'ուտեն, եւ որոնք միայն պատահաբար եւ բացառաբար կերած են մարդու միս : Միւս կողմանէ նոր Զելանդացիք որ ամենէն զարգացեալ ընկժողովուրդն են, որուն հետ վերջին Եւրոպական քաղաքակրթութիւնը մրցելու ստիպուած է, մինչեւ մօտ ժամանակներս կանոնաւոր մարդակերներ էին, եւ կ'անարգէին անզօր ու տեսանքը որոնք կը գոհացնէին Աւստրալիոյ ընկիւնները :

Դարձեալ, Կեղրոնական Ափրիկէի մէջ կատարուած խուզարկութիւնը ցուցած չէ՝ թէ մարդակերութիւն կայ ստորնագոյն ընկժեղեցիներուն մէջ : Բաւական է կարդալ Տիւ Շալլեուի ինքնագրութիւնը Եւ Արեւելեան Հասարակածային Աֆրիկէի Գլխաւոր գործը միայն, տեսնելու համար թէ նմաները, որոնցմէ կը սարսափէին միւս ընկժեղեցիները, շատ նկատուիներով աւելի մտացի են եւ աւելի յառաջադէմ ընթացքի մէջ կը գտնուէին զէպի քաղաքակրթութիւն քան ուրիշ ցեղեր որոնք մարդակերութիւն չունին : Երկաթ կը գտնեն հանածոներէն եւ մեծ հանձար կը ցուցնեն այնպիսի խեղճ գործիքներով որոնցմով իրենց զէնքերը կը շինեն : Տիւ Շալլեու, այս մարդակերներուն վրայ խօսելով ստալէս կը գրէ : «Անոնք ներսերը

տեսածներու մէջ ամենէն զեղեցիկ եւ ամենէն քաջ կերպարանք ունեցող սեւամորթներն են, եւ մարդակերութիւնը կը թուի թէ կը յարմարի անոնց » :

Մարդակերութիւնը երբեք ջնջուած չէ այսօր : ոչ ալ միայն Կեղրոնական Ափրիկէի խաւար խոռերն են որ ապաստանարան կ'ըլլան մարդակերներուն : Հակառակ Եւրոպական ազգերու Հարաւային իսլաւականի ջուրերուն մէջ գաղութներ հաստատուելու, այս կողմերը տակաւին լեցուն են ծածուկ մարդակերներով : Փինթոնները, Եսոքաթանի ընկժեղեցին մին, կրկին եւ կրկին տեսնուած են որ մարդակերութիւն կ'ընեն : Մինչ կը պատմուի թէ Պորնուի Տիւքներուն մէջ գրեթէ ամէն պղտիկ կռիւներէ եւ ապստակութիւններէ ետքը բռնաբարութիւններ տեղի կ'ունենան :

Մարդակերութեան հոգեբանութեան ուսման մէջ մարդակերութեան բաղմաթիւ շարժառիթներ կը ցուցուին : Չանց ընելով ընդհանուր անկման եւ ապականութեան ազդեցութիւնը, որ կ'ենթադրուի թէ կայ մարդակեր ցեղերուն մէջ բարձրագոյն աստիճանաւ, արդի ընկժեղեցիները ցուցած են թէ անոնք որ մարդկային միսը իրենց կերակուր կ'ուտեն, լոկ այն պատճառաւ որ դանիկա ուրիշ ուտեստներէ նախաձեռնար կը համարին, բաղքատապէս քիչ են :

Մ. Թ. Գլադսթոն Դաղըրիայի երկրախոյզը, որ աւելի մօտեցաւ այցելից ֆաները եւ Ափրիկէի այս ընկժեղեցիներուն վրայ յոյժ շահեկան տեղեկութիւններ կու տայ, անոնց ընծայելով շատ հանձար եւ մարդասիրական ու ազնիւ զգացումներ, կ'ըսէ թէ անոնց մէջ մարդակերութիւնը կրօնական արարողութիւն է, եւ թէ միայն պատերազմի մէջ բռնուած զէրները կ'ուտեն, կամ հոգաւորաբար մէջ սպաննուածները, հաւատալով թէ մեռած մարդու մը մարմինը եւ մանաւանդ սիրած ուտելով մեռեալին առաջ ունեցած քաջութիւնը իրենց կ'անցնի : Ոչ միայն մեռեալ պատերազմիկներուն միսը կ'ուտուի անոնց քաջութիւնը ժառանգելու համար, այլ մեռած մանուկներու մարմինները կը լափուին տարիքն առած վայրենիներէ որոնք կը փափաքեն նորէն երիտասարդանալ : Դժուար է որոշել թէ այս շարժառիթները ո՞րչափ կը զօրանան անբնական ախորժակի միջոցաւ, բայց մնապաշտութեան խաղացած դերը ակնյայտնի է եւ երբեք անկարելի չէ :

Հարաւային իսլաւականի մէջ ուր, Բուպրթ Լուիս Սթիվընսընի բառերով ըսենք, այս սովորութիւնը «կը տարածուի իսլաւականի մէկ ծայրէն միւսը, Մարքիզեան կղզիներէն մինչեւ նոր Կուինէա, նոր Զելանդայէ մինչեւ Հաւայի», մարդակերութիւնը յաճախ վրէժխորութիւնն ունի իրեն շարժառիթ : Կը թուի թէ միայն մահը չզոհացնէր այս վայրենիներուն վրէժխորութիւնը, միսն ալ ուտուելու է : Դարձեալ, ինչպէս արդէն ըսուեցաւ, չափազանց բազմամարդութիւնը եւ անասուններու մօին սղութիւնը պատճառ եղած են այս կղզեցիներուն մարդակերութեանը : Անոնք որ շարժառիթով ճամբորդած են վայրենի եւ ամայացեալ երկիրներու մէջ առանց մեղէն ուտեստի, չափով մը կրնան հասկնալ մի զօրաւոր փափաքը զոր ժամանակ ժամանակ կը թուի թէ կ'ունենան այս կղզիներուն ընակիչները որոնք զուրկ կը գտնուին կամ գրեթէ զուրկ են մեղէնէ : Հարաւային իսլաւականի մէջ գրեթէ բոլոր ընկժեղեցիներուն լեզուով կայ բառ մը որուն նշանակութիւնն է թէ մարդ «մի անօթի է» :

այն աստիճան որ բուսականները այլ եւս
չեն դոնացներ անորոշակի, եւ հոգին, անա-
պատին մէջի երբայցեւոց հոգիներուն պէս,
կը սկսի ցանկալ «մախ առուկներուն»

Անապատութիւնը եւ անոր պտուղները
պէտք է յաւիտեան ողբացունին, եւ անարդ
վիճակներու տանող կիրքերուն պէտք է
երես տալ: Բայց ասանք զատուով մարդա-
կերութենէն, եւ ինկատ առնելով լոկ նոյն
խօս գործը, չենք կրնար խոյս տալ սա մտա-
ծութենէն թէ մարդկային ընտանիքէն շա-
տեր իրենց ընկերներէն աւելի յանցապարտ
են աւելի մեծ մեղքերով: «Մարդու մը մար-
մինը անոր մեղքներէն ետքը կտրել չատ մը
նուազ դատապարտելի է քան հարստահա-
րել մարդը մինչ կ'ապրի»

ԱՅԼԱՏԵԱՅ ԱՆՍՈՒՆՆԵՐ

(Բէկի ձեյմ Ուէյր)

Ամենէն աւելի այլապէս անասուններէն
մին որուն երբեք պատահած եմ, չուն մըն
էր, ստիքի լի մը չունը: Կ'ատէր բոլոր կեն-
դանիները: Մինչեւ անգամ տիրոջ հանդէպ
քծնում մը եւ բարեկամական շարժում մը
չէր ընել իր թաւամաղ պոչով: Իր տիրոջ
մէջ կը վախնար եւ կը հնազանդէր անոր
բայց այնչափ ուրախութիւն եւ զուարթու-
թիւն ցուցնելով, որչափ թիպապարտ մը պիտի
ցուցնէր նման պարագաներու մէջ: Յերեկը
չլիպակալ կը պահուէր եւ գիշերը կ'արձակ-
ուէր, վասն զի իր թշնամական բնաւորու-
թեամբ ընտիր պահապան մըն էր: Յերեկ
ատեն տեսած եմ զանիկա որ կեղծ քուն
կ'ըլլար, մինչեւ որ հաւ մը կամ սագ մը
մօտ դար իրեն, եւ ահա յանկարծ կատաղի
ձայն մը հանելով կը բռնէր դժբաղդ հաւը եւ
կը յօշոտէր:

Բարեկամներ չունէր: Ետը զոռուոգ
բոլոր միւս չուները զգուշութեամբ հեռու
կը կենային անիկէ, ոչ թէ այն պատճառաւ
որ կը վախնային, (վասն զի նա փոքր էր եւ
երկէշտ) այլ անոր համար որ ընկերատեաց
էր: Երբեմն կը տեսնէի որ շան մը ետեւ-
էն կ'իյնար եւ զանիկա խածնելէն ետքը կը
փախչէր եւ կը մտնէր տան մը դեռնայարկի
տախտակամածին ներքեւ, ուր չէր կրնար
խածնուող չունը երթալ իր ետեւէն: Երբեմն
երբեմն ալ կու գար եւ գաղտուկ մը կը
խածնէր զիս եւ կը փախչէր ինծի ժամա-
նակ չթողնելով զինքը պատժելու: Ոչ թէ
պատիժը օգուտ մը կ'ընէր անոր, վասն զի
անուղղայ էր անիկա: Այս շան այլատեցու-
թիւնը ուղեղի հիւսնադրութեան հետեւանք
էր, վասն զի հետզհետէ աւելի չարակամ եւ
անընկերական եղաւ, մինչեւ որ բոլորովին
խելագարեցաւ եւ մեռաւ ջղաճգակուն չար-
չարանքներով:

Հնգկատանի մէջ ընկնելուն աւելի սոս-
կում կ'ազդէ թափառական անուն փողը քան
վաղը կամ քաղաւ օճը: Այդ փողը ընկե-
րութենէն դուրս եւ միշտ առանձին կը զրո-
նուի: յայտնի կ'երեւնայ թէ միւս փողերը
զանիկա չեն ընդունիր իրենց խումբին մէջ:
Որոշ չգիտցուի թէ նա իր կամքով կը թո-
ղու իր տեսակէն եղող կենդանիները եւ
միայնակ կը թափառի մացառուտներուն մէջ,
թէ միւս փողերը յատուկ դիտմամբ կը
վնասեն զանիկա իրենց քովէն: Սակայն ես
առաջին կարծիքէն եմ, վասն զի ամէն ազ-
րող արարածի դէմ հակակրօնութիւն եւ զայ-
րայթ կը ցուցնէ, այսպէս զրական անպայման
մը տալով թէ կորսնցուցած է իր մտային
հաւասարակշռութիւնը, եւ թէ ինչպէս ու-

րիշ կենդանիներու՝ այնպէս ալ բուն իր տե-
սակին դէմ զգացած ստեղծութիւնը արդիւնք
է ուղեղի հիւսնադրութեան:

Անգամ մը այլատեաց փող մը քիչ մնաց որ
զիս սպաննէր: Փառաւոր կենդանի մըն էր
բայց որովհետեւ խելագարութեան նշաններ
տեսնուած էին վրոյն (ծանրապէս վիրաւորած
էր իր պահապանը), մահուան դատապար-
տուեցաւ: Բայց սպաննելէ առաջ տէրերը
խնդրած էին որ մէյմը քննուի զանիկա, եւ
վերջին փոխ մը տամ անոր մտային վիճա-
կին վրայով: Գոյաց զանիկա ապահով կեր-
պով շղթայուած եւ առանձին միւս փի-
ղերուն երամակէն քիչ մը հեռու: Անոր
մտքը աչքերը կատաղութենէն կը փայլէին
մինչ իրեն կը մօտենային: Բայց առաջին ակ-
նարկէն ետքը դարձուց գլուխը եւ կը թուէր
թէ միւս փողերուն վրայ կը նայէր: Յան-
կարծ ճօճեց իր պատիճը ուժեղ շարժումով
մը: Նպատակն էր հարուած մը տալ զլիսուս:
Եթէ մէկ ոտը աւելի մօտ գտնուէի, կը
սպաննէր զիս: Պատիճին ծայրը լոկ քսուե-
ցաւ ուսին: Բայց հարուածը բաւական չա-
տիկ էր, վասն զի սեւ եւ կապոյտ նշան մը
թողուց հոն որ մնաց մինչեւ քանի մը շա-
բաթ:

Երբեմն թռչուններ շատ յայտնի կերպով
առեւտրութիւն կը ցուցնեն իրենց տեսակնե-
րուն եւ ուրիշ կենդանիներու: Ժամանակ
մը զննութեան առարկայ ըրի արու հնգկա-
հաւ մը որ նշանաւոր աստիճանաւ այլատե-
ցութիւն կը ցուցնէր: Այս հնգկահաւը շատ
գեղեցիկ էր: Իր աղուոր կերպարանքին հա-
մար եւ այն յուսով թէ շատ մը սերունդ
յառաջ պիտի բերէր, զերծ մնացած էր մոր-
թուելէ: Բայց, աւագ, տէրերուն յոյսը իդե-
րեւ եղաւ: չուտ տեսնուեցաւ թէ խոյս կու
տար միւս հնգկահաւներէն, եւ թէ երբ ա-
նոնց մօտենար, անոնց վրայ յարձակելու,
կռուելու եւ վնասելու համար էր միայն:
Անոր առեւտրութիւնը ասարածուեցաւ: Մինչեւ
մարդկային սեռին եւ ուրիշ կենդանիներու:
Կը յարձակէր իրեն մօտ եկող ուրիշ մէկու
եւ ուրիշ բանի վրայ: Առանձին կը մնար ա-
մայի տեղերու մէջ, երբեք տուն չէր դար
մինչեւ որ շանթիւնար: Համոզուեցայ թէ
այս թռչունը մօքի խանդարում ունէր, բայց
բայց ի այլատեցութենէն ֆիզիքական անկար-
գութեան ուրիշ նշան չէր ցուցնէր երբեք:
Առաւօտ մը մեռած գտնուեցաւ ծառին ոտքը
որուն վրայ կը թաւէր: Գրայի մը արձա-
ղան ալ այլատեցութիւն կը ցուցնէ թէպէտ
ոչ թէ յիշեալ հնգկահաւին չափ նշանաւոր
աստիճանաւ:

ՍԵՐԱՍՏԻՈՅ ՀԱՅ ԱՌԵՏ ԵԿԵՂԵՑՈՑ

ԳՐԱԳԱՐԱՆԸ

Բաւական ժամանակէ ի վեր քաղաքիս
Հայ Աւետ. եկեղեցւոյ ժողովը կ'ուզէր որ
եկեղեցին իր մէջ գրադարան մ'աւելնայ
ի պէտս Սերաստիոյ հանրութեան: Սկզբնա-
ւորութեան մասին բաւական դժուարու-
թիւններ եղան: Սակայն ուրախ ենք յայտա-
բերել որ ունեցանք գրադարան մը եւ կը
յուսանք թէ Տէրոջը թաղաւորութեան յա-
ռաջացման միջոցներէն մէկը պիտի ըլլայ:

Գրադարանիս նուիրատուները ամէն դա-
սակարգէ են եւ երկու սեռէն ալ: Անոնց մէջ
կը գտնուին աղքատ ու խեղճ անհայտ, ո-
րոնք իրենց օրական սոսկ հացի ստակէն
կտրելով մասնակցած են սոյն սուրբ ձեռնար-
կին: Նուէրները եկեղեցիէն որոշուած ան-
ձերու ձեռամբ հաւաքուած են:

Ներկայ տարւոյս Սեպտ. 1ին գրադարան
հիմնադրուեցաւ եւ սկսաւ գործածուիլ:
Այժմու տեղն է ժողովարանին սրահը: Ժո-
ղովի եկող եղբայրները ուրախութեամբ կը
վազեն անոր բացման ատեն մէկ մէկ գիրք
առնելու եւ կարդալու փափաքով:

Գրադարանս ունի 100ի մօտ ընտիր գիրքեր
եւ բաւական տեսականներ, բայց ատաի 300
դանի չափ կանխիկ ստակ եւ 200ի չափ խոս-
տացուած: Գրքերը կը բաշխուին որոշեալ
անձերու ձեռամբ: Կ'արժէ գտնուիլ գրադա-
րանին մօտ մինչ մէկը տոմարակ մը ստո-
րագրելով կը յանձնէ գրադարանին որ հաճի
իւր ուզած գիրքը կամ տետրակը յանձնել
իրեն: Հապա պղտիկները ինչպէս կը պա-
շարեն գրատունը եւ մեղուներու նման կը
բղջան մէկ մէկ պղտիկ գիրք կամ տետրակ
ուղեղով, իրենց համար երաշխաւոր բերելով
վարժուհիին կամ վարժապետին:

Գրադարանս հետեւեալ կանոններով պիտի
կառավարուի կամ շարունակուի:
Գրադարանս կը կոչուի Հայ Աւետ. եկե-
ղեցւոյ գրադարան եւ նպատակն է արժար-
ծել ժողովրդեան մէջ բարոյական եւ կրօնա-
կան զգացումներ:

Ընդհանուր կանոն:

Յօդ. Ա. Գրադարանս պիտի ճոխանայ
տարուէ տարի եկեղեցւոյ մասնաւոր նուէր-
ներով ու նուէրներ առնելու յատուկ ջան-
քերով:

Յօդ. Բ. Պիտի կառավարուի եկեղեցիէն
ընտրուած երեք չորս, կամ ի հարկին աւելի,
անձերէ բաղկացեալ յանձնախմբէ մը, որ իւր
անգամոց մին պիտի որոշէ իրեն գրադար-
ան պէս զի պատասխանատու լինի գրքերը
տալու եւ առնելու գործին:

Յօդ. Գ. Յանձնախումբը տարեկան պիտի
ընտրուի մէկ տարուան պայմանաւ եւ նա-
խորդ անգամներն վերընտրելի կրնան լինիլ:

Յօդ. Դ. Յանձնախումբը ամէն տարե-
կան պարտի տալ երեւոյթի եւ պատրաստ
զրոյց հաշիւը, նաեւ տեղեկագիր մը իւր
գործառնութեանց վրայ:

Յօդ. Ե. Տարեկան համարատուութեան
ժամանակ, եթէ տեսնուի որ անհոգութեան
պատճառաւ գրքեր կորսուած են, յանձնա-
խումբը պիտի վճարէ անոնց արժէքը իսկ եթէ
որոշեալ ժամանակին հաշիւ չի պահանջելով
պատահած կորստեան խնդիրը շիթութեան
մէջ մնայ եկեղեցին պիտի վճարէ վնասը:

Յօդ. Զ. Ամէն կիրակի օրեր որոշեալ ժա-
մու մէջ գրադարանը պիտի բացուի: Եւ
ամէն հասակէ ու սեռէ անձինք արտօնեալ
են գիրք առնելու:

Յօդ. Է. Առնուած գրքեր տասնըհինգ օրէն
աւելի չեն կրնար կենալ առնողին քով:
հակառակ պարագային՝ մէն մի շաբթուան
համար քսան փարա տուգանք պիտի առնուի:
Այս օրէնքին չի հնազանդուիր երբեք պիտի
չի կրնան գիրք առնել:

Յօդ. Ը. Գրադարանը եկեղեցւոյն սեպհա-
կանութիւնն է եւ անոր անդամոց կամ նուիր-
ատուաց ոչ մէկը իրաւունք ունի բաժնել
զայն:

Յօդ. Թ. Բոլոր նուիրատուաց անունները
հանդերձ իրենց նուէրներով պիտի արձա-
նադրուին եւ պահուին տոմարի մը մէջ:

Յօդ. Ժ. Եկեղեցին ամէն տարի պարտի
յուղել գրադարանի խնդիրը, հաւատարմու-
թեամբ եւ յարատեւութեամբ քաջաբերել եւ
յառաջ տանիլ այն ձեռնարկը:

Սիրելի ընթերցող, դուն ալ բաժին մը ու-

Ենցիր սոյն բարի ձեռնարկին մէջ քու սրտաբուռն աղօթքներովդ որ Տէրը օրհնէ եւ մեծցունէ սոյն պղծիկ այլ ապագային բարձրանալիք եւ յառաջանալիք գործը :

Սերաստիա 8042ԱՆԵՍ Կ. ՋԱՐԻՅԱՆ
Նոյ 21, 1898

«ՊԵՏՐ ՊԵՏԻ ԶՈՒՆԵՆԱՄ»

Օր մը երբ Կիրակնօրեայ Դպրոցին աւարտելէն ետքը դուրս կ'ելլէի, Ամերիկացի վարժուհիներէն մին կրօնական թերթ մը ինծի տուաւ որ կարդամ: Առի եւ գացի առանձին ակնակիս մէջ կարդացի: Այնքան սիրելի եկաւ որ այն օրէն ի վեր շատ անգամ անձամբ յիշեալ վարժուհիին կը դիմեմ այնպիսի թերթի համար: Յօդուած մը գտայ նոյն թերթին մէջ զոր պարտք սեպեցի Աւետիքի թերթին մէջ կրկնել հաւատարմով թէ շատերուն եւս սիրելի պիտի գան այն հին ճշմարտութիւնները, զոր Դաւիթ ըսած է եւ մենք ալ շատ անգամ կարդացած եւ գոց ըրած ենք: Յօդուածագիրը կին մըն էր որ ամէն ընթերցողի ուշադրութիւնը հրաւիրած էր այն ճշմարտութիւններուն վրայ:

«Տէր հովուեացէ զիս եւ ինձ ինչ ոչ պակասեցէ»:

Հաւատարմութեան պէտք պէտք չունենաւ: «Եւ վայրի դալարեալ անդ բնակեցոյց զիս...»

Խօսելի պէտք պէտք չունենաւ: «Առ ջուրս հանգստեան սնոյց զիս»:

Ներդաշնակութեան պէտք պէտք չունենաւ: «Դարձոյց զանձն իմ առ իս»:

Առաջնորդութեան պէտք պէտք չունենաւ: «Առաջնորդեաց ինձ ի ճանապարհս արդարութեան վասն անուան իւրոյ»:

Ընկերակցութեան պէտք պէտք չունենաւ: «Թէ պէտեւ գնացից ես իմէջ ստուերաց մահու, ոչ երկեացի ի չարէ. զի դու, Տէր, ընդ իս ես»:

Միջնորդութեան պէտք պէտք չունենաւ: «Ցուպ ըս եւ գաւազան, նոքա մխիթարեցեն զիս»:

Կերակուելի պէտք պէտք չունենաւ: «Պատրաստ արարեր առաջի իմ սեղան ակն յանդիման նեղաց իմոց»:

Ուրախութեան պէտք պէտք չունենաւ: «Օծեր իւղով զլուսն իմ»:

Ունեցելի պէտք պէտք չունենաւ: «Բաժակ քո որպէս անապակ արեցոյց զիս»:

Ունեցելի պէտք պէտք չունենաւ այս կենաց մէջ: «Ողորմութիւն քո, Տէր, զհեա իմ եկեացէ զամենայն աւուրս կենաց իմոց»:

Յաւերթութեան պէտք պէտք չունենաւ: «Եւ ինչ չունենաւ: «Բնակել ինձ ի տան Տեառն ընդ երկայն աւուրս»:

Այսինքն Դաւիթ ինչ որ ըսաւ, ինքը պիտի գտնէ բարի Հովիւով, Գրիստոսով: Օր մը ուղեցի տեսնել թէ ինչպէս այս քսաններորդ Սաղմոսը կը կատարուի եւ կատարուեցաւ Քրիստոսով: Հետեւեալն է ինչ որ ես գտայ Քրիստոսի բուն խօսքերուն մէջ:

«Ես եմ բարի Հովիւը»:

Հաւատարմութեան պէտք պէտք չունենաւ: «Եկէք ինձի բոլոր յոգնած ու բեռնաւորածներ եւ ես ձեզ պիտի հանգեցնեմ»:

Խօսելի պէտք պէտք չունենաւ: «Եթէ մէկը ծարաւ է, թող ինձի դայ եւ խմէ»:

Ներդաշնակութեան պէտք պէտք չունենաւ: «Որդին մարդոյ իշխանութիւն ունի երկրի վրայ մեղքերու թողութիւն տալու»:

Առաջնորդութեան պէտք պէտք չունենաւ: «Ես եմ ճամբան, ճշմարտութիւնը եւ կեանքը»:

Ընկերակցութեան պէտք պէտք չունենաւ: «Ահա ամէն օր ես ձեզի հետ եմ»:

Միջնորդութեան պէտք պէտք չունենաւ: «Հայրս... ուրիշ Մխիթարիչ մը պիտի տայ ձեզի»:

Կերակուելի պէտք պէտք չունենաւ: «Ես եմ կենաց Հացը, ան որ ինձի կու գայ պիտի չանթեմայ»:

Ուրախութեան պէտք պէտք չունենաւ: «Որ իմ յարախութիւնս ձեր մէջը մնայ, ու ձեր ուրախութիւնը լման ըլլայ»:

Ունեցելի պէտք պէտք չունենաւ: «Իմ անունով ինչ որ խնդրէք Հօրմէն՝ պիտի տայ ձեզի»:

Ունեցելի պէտք պէտք չունենաւ այս կենաց մէջ: «Նախ Աստուծոյ թաղաւորութիւնը եւ անոր արդարութիւնը փնտռեցէք եւ այդ բոլոր բաները ձեզի պիտի տրուին»:

Ունեցելի պէտք պէտք չունենաւ յաւերթութեան մէջ: «Կ'երթամ ու ձեզի անդ պիտի պատրաստեմ... որպէս զի ուր որ ես եմ, դուք ալ հոն ըլլաք»:

Ամերիկա ՍԵՐԱՅ Խ. ՋԱՐԻՅԱՆ

ՄՈԿԱՅ ՄԵԿ ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՐԲԱՆՈՅԸ

Տարի մը առաջ, դեռ Որբանոցն չը բացուած, Որբանոցի մասին եղած կարգադրութիւնը փայլուն էին ըստ միախնարի խոստմանց եւ դեռ կը սպասենք այդ ծրագիրներու իրագործման երբեք: Եւ հատկապէս մեր այս ամբողջ վիճակին՝ իր գործի գլուխը անցնի (Մր. Քոյ):

Սակայն մինչ միախնարն իւր կողմէն Մշտնէջ Որբանոցի մը հաստատութիւն (այժմի Մոկուլը) կարի երաշխաւորեալ կը ցուցնէր, ասորին մեր վիճակին միակ հովիւ Պատ. Յակոբ դպրոցի ու դաստիարակութեան սիրահարը կը բերկրէր այսպիսի նոր ձեռնարկի մը համար: Իւր Պօլիս երթալէն առաջ որ ատեն դեռ վերքը վտանգաւոր երեւոյթ մը չէր առած ու օր մը իր հանգիստ օրերէն սպասէ ըստ «Եթէ միախնարս ազէ Որբանոցը Մոկաց մէջ բանալ — յօգուտ եւ ինպատ Որբանոցին ու որբոց — չէնքերս կը յատկացնեմ այդ նպատակին, տղաքս վարժապետ՝ մայրերնին այցելու դասատու, իսկ ես ընդմիջող ու մօտէն հսկող ու հովացող կը յուսամ թէ գոհացուցիչ արդիւնք մը պիտի ունենայ...»:

Բայց արդեօք այսպիսի պարագայից մէջ չէ՞ որ գրիչներն կ'արդարանան զմահն անգութ, դաժան եւս մակդիրներով կ'ընկնուի: Պատուելին գէթ Որբանոցի բացումը տեսնար ուրախանար, ապա բաժնուէր...:

Իւր երթալէն գրեթէ ամիս մը վերջ, Նոյ 15, տեղի ունեցաւ Որբանոցի բացումը 15 որբերով, որոց 4ը Բողոք ծնողաց զաւակ: Այժմ, տարին բոլորած, դեռ թիւը նոյն, իսկ յաւելումն օր օրին ձգուած: Ընդունած որբերնիս 10-13 տարեկան են: Ոմանք պարզ կարգալ գիտէին, ժամու փոխեր կ'ընէին եւ շարունակեցին յառաջդիմելով Տ. Մուշեղ քահանայի առաջնորդութեամբ մինչեւ նախորդ ամառը: Հիմա ալ ազատ են, երբ գլուխ իւր քահանայն ունենայ եւ փակուած եկեղեցին վերսկսի իւր պաշտամունքը:

Մեր փոքրաթիւ Որբանոցն իր փոքր անկիւնին մէջ այնքան գովեստի արժանի փառքներ: Որբերն յաւելող ընտանիքի մը զաւակաց պէս նայուած ու խնամուած են քան իրենց վիճակին բերմամբ տխուր առանձնարաններու մէջ փակուած սոսկ որբեր: Պատ. Յակոբ չը տեսաւ, այլ իր այդ փառքն չափով մը իրականացաւ: Եւս որբոց իր չէնքերու ծոց պատսպարուելը, իւր հեղահամբոյր որբոցն Պ. Դաբրիէլի որբոց դասատու եւ հոգատար անուանուելը, որ իր կրտսեր

եղբոր հետ ահա տարի մը որբոց սեղանակից, պնակակից է եւ նոյն սենեկի մէջ կը ննջեն որպէս զաւակուած մէկ գերդաստանի:

Կղզիացեալ ու անհրապոյր դիշերօթիկներ չեն մեր որբեր: Ընտանեկան յարկի մը ներքեւ եւ ընտանեաց անդամոց հետ խառն լինելով տնական շատ մը գործեր իրենք անձամբ կը կատարեն հաճոյքով ու յաջողութեամբ: Ամառուայ պարագայ ժամերը ոչ պարագայ, այլ իր զբաղումով անցուցին: Ոմանք ճարպիկ յաջողակութեամբ շինեցին ցորենի ծղօտներէ գեղեցիկ դամբիւղներ զանազան ձեւերով, որոց նմոյշներ զրկուեցան Բաղէշի ցոյց: Աւելի չափահասներու յանձնուեցան շուկայի գործեր ու կարգ մը առուծախեր, զորոնք առանց խաբուելու ու յաջողութեամբ ի գլուխ կը հանէին, վասն զի շուկան առջեւին բաց եղած է միշտ գործնական կեանքին վարժուելու համար:

Մեր ծրագրի նպատակ զանոնք փափկութեամբ անուցանել չէ եղած, ոչ ալ ուտեստի զրկում ունեցած են: Հագուստին մեր երկրի տիրացուական կապոյտ կտանէ արտաքուստ: Արեւմտեան նոր տարազէն շատ հեռի են: Թէյն աչքով չեն տեսած: Սակայն կենսական բաժինը կերակուրնին կարի սնունդարար է նախաճաշ եւ ընթերց, երբեք կերակուր, կէս օր լոկ հաց (բացառութիւնք միշտ յարգելի):

Աղօթներ եւ սպասենք Բ. տարւոյ դարգացեալ յառաջդիմութեան ընդ հովանեաւ մեր Օգոստ. Վեհապետին:

Մուշ ՍԵՐԱՅ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Ա. Գ. Բ. Բ.

ԳՐԱՆԻ ՅՈՒՇԱՅԵՐ - ՕՐԱՑՈՅՑ

Գեղեցիկ եւ ամուր կազմով եւ կարեւոր ճանաթութիւններով: Նուէր-չառ յարմար: Ընտիր լաթակազմը 2 1/2 դահ., ոսկեզօծ եւ ճղատնով 3, Եւրոպական շակրէնով 7 1/2, ընտիր թղթակազմ 12 1/2, փղօսկր կափարիչով 20 դահ.: Դիւիկ կամ գրեյ հրատարակիչ եւ յօրինիչ 2. Թորոսեան Էֆ. Գրատունը, Վալիտէ խան, Չագմագճըլար: Կը գտնուի նաեւ ամէն գրատան մէջ: Մեծաքանակ գնողներու գոհացուցիչ զեղչ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՕՐԱՑՈՅՑ

ԱՐԵՎԵԼԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՅՑ

1899

Համառոտ եւ Ընդարձակ: Դին 1 եւ 2 1/2 դահ.: Կը ցուցնեն Հայոց եւ Հռոմէականաց, Յուդայաց եւ Լատինաց, Հրէից եւ Թրքաց բոլոր տօները եւ տոմարական տեղեկութիւնները: Ընդարձակ յաւելումներով կը պարունակէ առողջապահական, բնաբանական եւ պատմական դիտելիքներ, 60 հրահանգ երջանիկ ամուսնութեան, 30 հրահանգ տղայոց կրթութեան, 40 հրահանգ ճշմարիտ մարդկութեան, 30 զուարճալիք, 80 առած, եւս: Երես 304: Թղթակազմ: Ընտիր փառակազմն ալ կը պատրաստուի: Հասցիքը Որբանոցին յատկացուած է:

Հոգաբարձութիւնս ջերմապէս կը յանձնարարէ Պատուարժան հասարակութեան մէն մի անհատի որ, նկատողութեան առնելով Որբանոցի մէջ պատսպարեալ 100 աղքատ եւ անտէրունչ որբոց մեծ կարօտութիւնը, հաճի նուէր մը ընել սոյն հաստատութեան՝ գոնէ մէկ մէկ օրացոյց գնելով:

Հոգաբարձութեան Արեւելեան Որբանոց

Երիտասարդաց կիրակնօրեայ աղօթքի ժողովը կը սկսի ժամը 9ին (Ը. Թ.) Պայտլը Հառուսի մատրան մէջ: Խորհրդածութեան նիւթն է, «Ալ առիկա կտրէ» Դու. Ժ. Գ. 7:

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ուրբաթ առաւօտ Վեհ. Սուլթանի ծննդեան տարեդարձին առթիւ Մեծ Եպարքոսը, բոլոր նախարարները եւ պետական բարձրաստիճան բոլոր պաշտօնատարները ելլալով պալատը դադին իրենց մեծարանքները եւ խնդակցութիւններն յայտնել Օղոստ. Վեհապետին: Շնորհաւորական բազմաթիւ հեռագիրներ հասան Կայս. դիւանատունը օտար վեհապետներու, Եգիպտոսի Խըւսիւլին, Պուլկարիոյ իշխանին, Մեքքէի էմիրին, զաւառներու կուսակալներուն, եւ զօրաբանակի հրամանատարներուն կողմէ: Կէսօրէն քիչ առաջ մայրաքաղաքիս օտար զեսպաններուն թարգմանները Կայս. պալատ դադին Կայս. արարողատեղին միջոցաւ իրենց պետերուն շնորհաւորութիւնները մատուցանել Վեհ. Սուլթանին: Հպատակ ժողովուրդներու հոգեւոր պետերն ալ պալատ դադին իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցանել: Օսմ. պահականաւը եւ օտար զեսպանատուններու պահականաւերը եւ մեծ ընկերութիւններու շոգեհաւերը զրօշնրով զարդարուեցան, նմանապէս մայրաքաղաքիս բոլոր փողոցները, մանաւանդ այն փողոցներն ուր օտարազգի մեծ վաճառատուններ կան: Միջօրէին թնդանօթ արձակուեցաւ եւ երեկոյն չընդ լուսավառութիւն եղաւ մայրաքաղաքին մէջ եւ ի Վափոր: Առաւօտուն զոհարանական պաշտօն կատարուեցաւ Յուսայ, Հայոց եւ Հայ Կաթողիկոսներու մայր եկեղեցիներուն, Պուլկարիոյ էկզարքարանին եւ Հրեաներու գլխաւոր սինակոկին մէջ:

Սէլամըզի արարողութենէն ետեւ Ռուսական զեսպան Մ. Չինովիէվ պատիւ ունեցաւ ոչ-պաշտօնապէս ներկայանալու Ն. Կ. Վեհապետութեան:

Հրախաղութիւնները որ Վեհ. Սուլթանին ծննդեան առթիւ առ հասարակ կ'ըլլային Կայս. պալատին շուրջ՝ Կայս. հրամանագրով զանց առնուեցան, եւ անոնց յատկանալի գումարը պիտի բաժնուի մայրաքաղաքիս թուրք կրօնական վարժարաններու ուսանողներուն:

Հինգշաբթի Պէրաթ Կէֆէսի առթիւ նախարարները եւ տէրութեան բարձրաստիճան պաշտօնատարները Կայս. պալատ դադին իրենց խնդակցութիւնները մատուցանել:

Անցեալ չորեքշաբթի Քաղաքապետութիւնը քանի մը գեղատարր սակառներով Կայս. պալատ դրկեց մայրաքաղաքիս մէջ պատրաստուած ընտիր բոկեղներ (սիմիթ):

Հինգշաբթի նուիրական կարաւանը (Սուրբ Ի Հիւնայուն) մեծ հանգէսով Կայս. պալատէն Իւսկիւտար զրկուեցաւ Ներքինապետ Ղանի աղայի առաջնորդութեամբ:

Վեհ. Սուլթանը Գերմանիոյ Կայսեր Արաբական երեք հոյակապ նոյն զրկեց Պերլին: Կայս. հրամանաւ օտար մամուլ տեսուչութիւնը Ներքին գործերու նախարարութեանէն առնուելով կցուեցաւ, ըստ առաջնոյն, Արաքքին գործերու նախարարութեան:

Կայս. կառավարութիւնը որոշեց թէ այն անձեր որ իրենց ընկի քաղաքներէն ելած եւ Օսմ. պետութեան ուրիշ քաղաքի մը մէջ հաստատուած են՝ ճամբաներու եւ կամուրջներու շինութեան համար աշխատելու պարտաւոր չեն:

Գաւառային այլեւայլ պաշտօնատարներու առաջնութեան կարգը որոշող հրահանգներ զրկուեցան: Կուսակալի օգնականը կուսակալէն անմիջապէս ետքը պիտի գայ կարգով, ապա Տէֆթէրտարը, ապա Մէթրուպօլին,

ապա դատաւորը եւ միւս պաշտօնեաներն իրենց աստիճանին կարգով:

Կրետէի չքաւոր Մահմետականներուն նպաստ բաշխող յանձնաժողովը ծանոց թէ 650 պարկ բրնձի պէտք ունի եւ մինչեւ Դեկտ. 31/12 Յունվ., երկուշաբթի օր, պիտի ընդունի զայն հայթայթել ուղղորդներուն առաջարկները:

Նէմէնի անկարգ ցեղերուն մէկ կեդրոնը կը գտնուէր ի Մէխալիշէ: Այդ տեղն հիմա առնուած է Օսմ. զօրաց կողմէ, որոնք անցեալ ուրբաթ հոն կատարեցին իրենց ուրբաթի աղօթքը: Ապա իւր Վարիս չէյսը որ չարամիտներուն օգնեց անոնց զէնքերը բերելով՝ ձերբակալուած եւ բանտարկուած է Սահապի մէջ:

Անատոլիոյ զաւառներուն Կայս. ընդհանուր քննիչ Շաքիր փաշայի յանձնարարութեամբ Պետական խորհրդոյ քաղաքային ճիւղը ձեռնարկած է դատաւարութեան օրէնք մը պատրաստել վարչական դատարաններուն համար:

Թուրքեւսեայական մաքսային առժամեայ պայմանագրութեան համար բանակցող Սերպ պատուիրակներն Օսմ. պատուիրակներուն կողմէ ցոյց տրուած կէտերուն վրայ հրահանգներ ընդունեցան իրենց կառավարութենէն, եւ խառն յանձնաժողովը երկուշաբթի վերսկսաւ իր նիստերը:

Դեկտ. 26ին վերջացող չաբթուան մէջ մայրաքաղաքիս մահերուն թիւն հասած է 249ի, որոնց 6ը կեղծմաշկէ են, 1ը կարմրախտէ (զղըլ), 1ը հարսանիթէ (զըզամուզ), 22ը ծաղկախտէ եւ 6ը ժանտառնիդէ (թիֆո):

Հէնս անուն Ամերիկացի հնախոյզ մը արտօնութիւն ստացաւ Պաղատի գաւառին մէջ ինչ ինչ տեղեր պեղումներ կատարելու եւ հնութիւններ խնդարկելու: Այս պեղումներն առաջ պիտի տարուն Ամերիկեան Փենսիլվանիոյ Համալսարանին կողմէ:

Անցեալ երեքշաբթի ահագին բազմութիւն խառնուեցաւ Բարեսիրական վաճառահանդէսի իրեղէններուն վիճակահանութեան տուն, որ տեղի ունեցաւ Կայս. փողերանոցին մէջ: Միայն հազար թիւեր քաշուեցան այդ օրը, եւ երկրորդ վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ չաբթի, երբ իւր հազար թիւեր ալ քաշուեցան: Երրորդ վիճակահանութիւնը մը տեղի ունեցաւ կիրակի, երբ 2,000ի մօտ թիւեր քաշուեցան: Վիճակահանութիւններն այս ընթացքով բաւական ժամանակ պիտի տեսնեն, վասն զի քաշուելու 150,000 թիւեր կան:

Փանթալէոն ընկերութեան Սֆէյ չոգեհաւ անցեալ չաբթու փոթորկի մը պահուն ընկղմեցաւ Կրետէ Կղզիին մօտ: Բոլոր նաւորդները եւ նաւաղներն ազատուեցան: Բայց չոգեհաւը, որ ընկերութեան ամենէն խոշոր նաւն էր, բոլորովին կորաւ:

Ուրբաթ, Վեհ. Սուլթանին ծննդեան տարեդարձին օրը, Կայս. բժշկական վարժարանի հիւանդարանի նոր բաժնին բացումը տեղի ունեցաւ բազմաթիւ պաշտօնատարներու եւ զինուորական եւ քաղաքային բժիշկներու ներկայութեամբ: Այս հիւանդարանը կը գտնուի ի Գաւառիկալիմանը, Պոլիս, եւ վերաբուժական եւ այլ կարգի ամէն գործողութիւններ կատարելու համար արդի գործիքներու ընտիր հաւաքածոյ մը ունի:

Պելճիական զեսպան Մ. Նէյթի, որ խնդրած էր պաշտօնէն արձակուիլ, յաջորդ կարգուեցաւ Սերալիոյ Պելճիական զեսպան Էրամպօ տը Տիւցէլ:

Ելլալով պալատին զինուորական քննիչ

բարձր յանձնաժողովին անդամ Զօր. Շաքիր փաշա Դամասկոս հասաւ եւ այցելութիւն տուաւ Ն զօրաբանակի նորընտիր ընդհանուր հրամանատար Ճէվաթ փաշայի:

Ապա Թէֆէէ եւ Մեհմեդ զրահաւորներն Իշէր յաճաւորակին ընկերակցութեամբ Ճէնովա դադին, ուր նաւային՝ ազմապետութեան նորագոյն պահանջումներուն համաձայն պիտի նորոգուին եւ բարեփոխուին Անսալոս նաւագործարանին մէջ: Այս երկու նաւերն Ահմէտ փաշայի հրամանատարութեան ներքեւ կը գտնուին:

Քուրդ ցեղապետ Մահմետ Րիշա պէյի որդիներն Ապտուլլաթիֆ պէյ եւ Սիւլէյման պէյ մայրաքաղաքս ժամանեցին պետական ծախքով կրթուելու համար Աշիւթիներու վարժարանին մէջ:

Չինուորական բժշկական վարժարանին ընկերակցութեամբ տեղի ունեցան եւ 49 ուսանողներ չըջանաւարտի վկայականներ ստացան: Նաեւ հարիւրապետի աստիճան ընդունեցան: Ուրիշ 9 ուսանողներ ալ զինուորական դեղագործի վկայականով չըջանաւարտ եղան:

Գեղեցիկ քանդակներով զարդարուած եւ քրիստոնէական երկրորդ դարուն պատկանող վիմափոր աղուոր դերեղման մը գտնուած է Գոնեայի մօտ եւ Կայս. Թանգարան պիտի փոխադրուի զարնան:

Տեղական մամուլ տնօրէն Պէհմէթ պէյ քաղաքային արժանեաց առաջին կարգի պատուանշան ընդունեցաւ Պուլկարիոյ իշխանէն:

Արտաքին գործերու նախարարութեան խորհրդական Տատեան Յարութիւն փաշայի ականակուռ Մէհմեդի պատուանշան շնորհուեցաւ:

Է. զօրաբանակի (Նէմէն) հրամանատար Ապտուլլա փաշայի ականակուռ Իմթիյազ շնորհուեցաւ:

Պուլկարիոյ Սոպրանիշէն չաբթի վերջացուց իր նստաշրջանը եւ արձակուեցաւ լսելէ ետեւ կարճ ուղերձ մը, զոր վարչապետ Տր. Սթոյլով խօսեցաւ Ֆերաիսանտ իշխանին կողմէ:

Ամեն. Պատրիարք Հայրն ուրբաթ, Վեհ. Սուլթանին ծննդեան տարեդարձին առթիւ մինչ կը գտնուէր Ելլալով պալատը, Կայս. առաջին քարտուղար Թահսին պէյի ձեռամբ շնորհաւորական եւ բարեմաղթական ուղերձ մը մատուց Վեհ. Սուլթանին: — Պիթիւի առաջնորդարանէն Պատրիարքարանի դրուած է թէ տեղացի 14 Հայեր դատարանի վճռով անպարտ արձակուած են բանտէն: — Ըստ Մեքքէի, Ելլալով պալատին նախարարութիւնն 100,000 դահ. պիտի յանձնէ Պատրիարքարանին, որպէս զի Անատոլիոյ կարօտեալներուն բաշխուի: — Աւելի Տիգրիսի թղթակցը կը գրէ թէ Պ. Յովհ. Մարգարեանց յԱգուլիս անդաւակ ըլլալով իր ամբողջ հարստութիւնը, իւր 20,000 բուսլլ, կտակած է Հայ հասարակութեան, պայմանով որ այդ գումարին տոկոսով աղքատ տղաք կրթուին միջնակարգ եւ բարձրագոյն դպրոցներու մէջ եւ նոյն տղաք ընթացաւարտ ըլլալէ ետեւ առանց տոկոսի վերադարձնեն իրենց համար ծախսուած գումարը: Դարձեալ, Տիգրիսի մէջ հանդուցեալ տիկին Սոփիա Թամազեան կտակով մը 750 բուսլլ թողած է Ելլալով ձեռմարանին եւ ուրիշ երկու դպրոցներու: Ժառանգորդներն ալ 3,000 բուսլլ կ'ընծայեն Ազգ. այլեւայլ հաստատութիւններու, եւ որդին որոշած է, ի յիշատակ իր մօր, որդեգիր մը պահել ձեռմարանին մէջ: Դարձեալ, Պ. Աւետիք Պողոսեանցի կողմէ Տիգրիսի Հրա-

տարակազմական Ընկերութեան նուիրուած 10,000 ռուպլը ընկերութեան յանձնուած է տեղւոյն դրամատան միջոցաւ: — Կիրակի պատրիարքական փոխանորդ հայրը վարդապետի մը ընկերակցութեամբ Անգղիական, Ֆրանսական, Գերմանական, Աւստրիական եւ Իտալական զեպանատունները դնաց Պատրիարք Հօր կողմէ շնորհաւորական այցելութիւն տալ Եւրոպական տարեգլխոյ առթիւ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ֆրանսա. Ելեւմտական նախարար Մ. Փէյթ-րալ յոյց տուաւ թէ, հակառակ ինչ ինչ յաւելուածական ծախքերու, 1899ի ելեւմտացոյցը կրնայ հաւասարակշիռիլ առանց բացառիկ տուրքերու հաստատման: Ծովային նախարարութեան համար պահանջուած գումարն է 304 միլիոն ֆրանք, 1898ի համար պահանջուածէն 17 միլիոն աւելի: Ֆրանսա չինել պիտի տայ ոչ նուազ քան 91 նաւ, որոնց 63ին չինութիւնն արդէն սկսուած է, եւ 28ինը պիտի սկսի տարւոյս մէջ: Կառավարութիւնը նոր նաւեր չինելէ զատ հիններն ալ պիտի նորոգէ նաւային արուեստի արդի պահանջուններուն համաձայն, տալով անոնց կատարելագործուած մեքենաներ եւ սպառազինութիւններ: Նոր նաւերուն 38ը կ'աւելնկալուի լմնցնել 1899 տարւոյն վախճանէն առաջ: Ֆրանսական նաւատորմին համար ընդծովայ նոր նաւ մը հնարուած է, որմէ կարելոր ծառայութիւն կ'ակնկալուի: Եւ տարակոյս չկայ թէ խորհրդարանը փութով պիտի քուէարկէ նաւատորմին յառկացուած յաւելեալ վարկերը: Գաղտնի պարութեան այսինքն թղթածրարը Գերագոյն ատենին յանձնելու կերպ մը գտնուեցաւ վերջապէս, որով արդարութեան պահանջման գոհացում կը տրուի Տրէյֆիւսի գործին մէջ եւ միանգամայն կ'ապահովուի պաշտօնաթղթերուն պարունակութիւնը զաղտ պահելու պայմանը: Նախարարութիւնն ընդունած է այս կարգադրութիւնը, որ եւ պիտի գործադրուի: Պարութեան Գերագոյն ատենին կողմէ քննուելու համար ամէն օր Պատերազմական նախարարութեան պաշտօնարանէն պիտի տարուի Գերագոյն ատենը ձեռամբ մատնաւոր զինուորականի մը, որ իրիկունները պիտի վերադարձնէ զայն իր տեղը: Գալով Տրէյֆիւսի, կը գրուցուի թէ շատ շուտով ձերացած է եւ թէ չորս տարիէ ի վեր ուրիշներու հետ յարաբերութենէ զուրկ մնալով մտային ընկճման այնպիսի վիճակի մը մէջ կը գտնուի որ անոր վրայ թիչ ազդեցութիւն ըրած է սա լուրը թէ իր դատը վերաբացուած է: Հաւանօրէն ճշմարիտ է, ինչպէս կը հաստատէ Փարիզեան թղթակից մը, թէ Ֆրանսական ոչ միայն ժողովրդին, այլ եւ կառավարութեան, բաղձալի է լաւ յարաբերութիւններ պահպանել Անգլիոյ հետ: Կեդրոնական Ամերիկէի մէջ Պահր Էլ Դադէլի վերաբերեալ բանակցութիւններն ի մօտոյ պիտի սկսին եւ թէեւ երկարին անոնք, չկարծուիր որ իսողադրութեան վտանգ սպառնան: Բրիտանական Զբոսային երկու կողմի լաւագոյն մարդոց կարծիքով բոլոր վեճերը պիտի հարթուին: Սթանֆորտ կ'ըսէ, «Անկեղծօրէն ցաւալի բան մը պիտի ըլլայ, եթէ շատ ամիսներ անցին առանց լրջօրէն ջանալու համաձայնութիւն մը գոյացնել չիման եւ վեճի ամէն կէտերու վրայ ընդմէջ երկու դրացի ազդերուն, որոնք իրարու հետ սերտ բարեկամութեամբ ապրելու հօգորագոյն շարժառիթներն ունին»:

Մեքսիկա. Նահանգներ. Հաշտութեան յանձնաժողովին Ամերիկեան անդամներն Ուաշինկթըն հասնելով հաշտութեան դաշնագրին յանձնեցին Նախագահ Մաքքինլի: Երբ Ամերիկեան ժողովրդին անունով անոնց շնորհակալութիւն յայտնեց այն յաջողութեան համար, որով զուրկ հանեցին իրենց դժուարին գործը: Նախագահն ըսաւ, «Կը զգամ թէ կարող եմ վստահեցնել ձեզ թէ դաշնագիրը պիտի վաւերացուի Ծերակոյտէն» Փիլիպպեանց մէջ Ամերիկացիք դժնդակ կացութեան մը առջեւ կը գտնուին: Զօրք տանող երեք փոխադրանաւէ եւ երկու մարտանաւէ բաղկացեալ արշաւախումբ մը Դեկտ. 18ին Մանիլայէ ուղեւորեցաւ դէպ Իլոիլո: Բայց երբ հասաւ հոն՝ գտաւ թէ Սպանիացիներն ելած են կղզիէն եւ կզգին բոլորովին բնիկ ապստամբներուն ձեռքն անցած է: Մանիլայի մէջ ալ Փիլիպպեան կառավարութիւն մը հաստատուած է, որու բոլոր անդամները խօսք տուած են կղզոյն անկախութիւնը ձեռք բերելու եւ Սպանիացի դերինները չյանձնելու: Որովհետեւ Ամերիկացիք խօսք տուած են այդ բանտարկեալներն ազատելու, այս կ'աւելցնէ ապստամբներուն եւ Ամերիկացիներուն միջեւ բախման մը հաւանականութիւնը: Ամերիկեան ընդհանուր հրամանատար Զօր. Օթիս կը հեռագրէ թէ ապստամբապետ Ակուինալոս աներեւոյթ եղած է: Փիլիպպեաններու ապստամբներուն սպառնական դիրքը նկատելով Ամերիկեան դահլիճն յատուկ նիստ մը գումարեց եւ հրահանգներ դրուեցան Զօր. Օթիսի: Եւրոպական տարեգլխուն՝ Ամերիկեան զօրը պարզուեցաւ Քուալայի ուստանին, Հաւանայի, գլխաւոր բերդին վրայ եւ քաղաքացիներուն խանդավառ ցոյցերովը աղբնուեցաւ:

Աւստրալիա. Պառն Պանֆիլի եւ Մ. Հորանցքիի միասնաբար տեղի չունեցաւ վերջնոյն կողմէ դրուած ինչ ինչ պայմաններու պատճառով: Երբ վկաները ժողովուեցան օրապէս զի մենամարտին կարողորութիւնն ընէին, Մ. Հորանցքիի վկաները զէնքով դոհացում պահանջեցին, բայց պնդեցին որ մենամարտին զրաւոր պայմանագրութեան մէջ նշանակուի թէ Մ. Հորանցքի իրեն կը վերապահէ մենամարտէն ետքը գործն հետապնդելու իրաւունքը: Պառն Պանֆիլի վկաներն ըսին թէ վարչապետը պատրաստ է ամէն տեսակ գոհացում տալ զէնքով եւ թէ իրենք կ'ընդունին որ մենամարտէն ետեւ Մ. Հորանցքի իրաւունք ունի գործն հետապնդելու, բայց անկայել է այդպիսի բան մը արձանագրել զրաւոր պայմանագրութեան մէջ, Կ'ըսուի թէ Մ. Հորանցքի կը պնդէ թէ խորհրդարանին մէջ վարչապետին դէմ այնքան խստիւ խօսելէն ետեւ անմիջապէս մենամարտի հրաւիրուելու էր վարչապետէն, մինչդեռ ատոր փոխարէն տեսաւ իրեն պատասխան հրատարակուած անոր մէկ նամակը որով ինք (Հորանցքի) հարկադրուեցաւ անպարէզ կարգալ: Պառն Պանֆիլի վկաներն իրենց տեղեկագրին մէջ ըսին վարչապետին թէ Մ. Հորանցքի զիտէր հարկաւ թէ իր պայմանները պիտի մերժուին: Այս պատճառաւ մենամարտի հրաւիրուեցան Մ. Հորանցքիի վկաներէն: Ուրիշ հրահանգներ ալ փոխանակուեցան հակընդդէմ կուսակցութիւններու անդամներուն միջեւ, որով երեսփոխան մը գոչեց թէ «վաղը ժողով անհնար է գումարել, քանզի բոլոր ժողովականներն յանձնառութիւններ ունին իրեն մենամարտի կամ դերակատար կամ վկայ» Սակայն միայն երեք մենամարտ տեղի ունեցաւ իրականապէս, քանզի վեճերէն ոմանք կարգադրուեցան, մենամարտնե-

րէն ոմանք ալ յետաձգուեցան: Կը կարծուի թէ Պառն Պանֆիլի տակաւին պիտի պարտաւորուի մենամարտի Մ. Հորանցքիի կամ ուրիշի մը հետ, ապա թէ ոչ՝ պիտի կորսնցնէ իր անդամակցութիւնն Ազգային Քաղկնօին, որ պատուոյ գործերու ատենան է: Այս կը ցուցնէ, ինչպէս կ'ըսէ Պուտափեյթի թղթակից մը, թէ Հունգարիոյ կացութիւնը քաղաքականապէս եւ բարոյապէս թունաւորուած է: Մենամարտները չբարեկարգին խորհրդարանին բարքերը: Հինգշաբթի Ընդգիմադիր կուսակցութեան պետ Արնսեի կոմսը պախարակեց վարչապետն ըսելով թէ պատուաւոր եւ անկեղծ համարձակութեամբ չգործեց: Երբ Պառն Պանֆիլի ոտք ելաւ որ պատասխանէ, Ընդգիմադիրները մեծ աղմուկ յարուցին գոչելով, «Դուք պաշտօնէ քաշուելու էք» Ձեռք ուզեր ուրիշ սուտեր լսել: Երբ կրցաւ ինքզինք լսելի ընել, սպաւն ըսաւ. «Ես պիտի կատարեմ իմ պարտականութիւնս, որ է տոկայ եւ չթողուլ որ փոքրամասնութեան անարեկիչ գրութիւնն յաղթական ելլէ այս պայքարէն ուր այսպիսի անպատշաճ միջոցներ կը գործածուին» Աւստրիոյ նահանգային ժողովներուն մէջ նոյնպիսի անկարգութիւններ պատահեցան անցեալ շաբթու: Սթանֆորտի վիճնայի թղթակիցն իրաւամբ կ'ըսէ, «Այս միապետական երկրին դէպքերն անկողնակալութեամբ զիտող մը սա եղբակացութեան պիտի յանդի թէ խորհրդարանական գրութեան յարմարութիւն չունի երկիր մը, ուր այնչափ տարբեր ազգայնութիւններ կը բնակին եւ ամէն իրարու հետ կուռի մէջ են» Հունգարիոյ մէջ Յունվ. 1էն սկսելով պիտի գանձուին սահմանադրապէս չվաւերացուած տուրքեր եւ դրամ պիտի ծախսուի խորհրդարանէն չորոշուած նպատակներու համար: Աւստրիոյ կացութիւնը նոյնպէս է: Կայս. հրամանագիր մը հրատարակուած է որով Աւստրիա-Հունգարական համաձայնութիւնը կ'երկարաձգուի մինչեւ Դեկտ. 31, 1899 եւ կը կատարուի ելեւմտական առժամայն կարգադրութիւն մը: — Նորագոյն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ, որովհետեւ Պառն Պանֆիլի-իրակի նորէն վիճնա զնաց Կայսեր ներկայանալու համար, Պառն Հորանցքիի հետ մենամարտը որ ատրճանակով պիտի ըլլայ պիտի յետաձգուի մինչեւ որ ինք վերադառնայ վիճնայէ:

Ռուսիա. Կիրակի տօնուեցաւ Ռուսիոյ զինուորական բժշկական ակադեմիոյ հաստատման հարիւրամեակը: Այդ առթիւ Գերմանիոյ Կայսրն հեռագրով Զարին ինդակցութիւններ յայտնեց եւ բարեմաղթութիւններ ըրաւ Ակադեմիոյ ապագային համար, եւ ըսաւ, «Երջանիկ եմ Ձեր վեհափառութեան նորոգելով հաւատարմն այն բարձր յարգանաց եւ անցելի բարեկամութեան, որով կը մնամ ձեր ճշմարիտ եղբայրակիցը» — Ռուսիոյ Կարմիր Խաչի Ընկերութեան պետ Զօր. Շվետով կը տեղեկագրէ թէ վոլկայի գաւառներուն վիցուութիւնը կարծուածին չափ գէշ չէ եւ թէ բացարձակ եւ լայնածաւալ սովու մը բոլոր երկրիւնները փարատուած են: Սակայն շատ կարօտութիւն պիտի զգտնուի, եւ սերմնացուի նուազութեան պատճառով գալ տարւոյ հունձըր նուազ պիտի ըլլայ: Կարմիր Խաչի Ընկերութիւնը, որու գանձը ըցուն կը պահուի առատասիրտ նուիրատուներու նպատակներով, վոլկայի գաւառներուն մէջ արդէն իսկ ծախսած է 1,300,000 ռուպլ, եւ իր գործունէութիւնը կառավարական տնօրինութիւններուն հետ միանալով փրկած է ժողովուրդը սովամահ ըլլալէ:

ԳՐԱՄԱԿԱՆ			
Գոնաղիտէ	25	9	
Բուսելի Երկաթուղի	140	50	
ԳՐԱՄԱԿԱՆ ԴԱՐԱՆ 1000			
Մէծիտիլէ	108	4	Նաբոլէոն 87 32
Մէծալիք	94	23	Գրիմից 51 6
Մանր արծաթ	103	15	Սիգը. ոսկի 140 8
Ռուսիոյ բոլ	90	20	Մանէթ Թղթ. 8 53
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ			
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՅԻՐ ՊՅՈՒՅԱՆԻ			
Ֆինանսըրար Եղոնշը, Ամերիկան Խան			

0412070

0412070

0412070

0412070

0412070

0412070

0412070

0412070

0412070

0412070

0412070

0412070

0412070

0412070

0412070

0412070

0412070

0412070

0412070

1. The first part of the paper is devoted to a general discussion of the problem of the existence of solutions of the system of equations (1) for arbitrary values of the parameters α and β . It is shown that the system has solutions for arbitrary values of the parameters α and β if and only if the condition $\alpha + \beta = 1$ is satisfied.